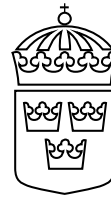

Regeringens proposition

2018/19:133

En riktålder för höjda pensioner och följsamhet
till ett längre liv

Prop.
2018/19:133

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 23 maj 2019

Stefan Löfven

Annika Strandhäll
(Socialdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen föreslår att det i socialförsäkringsbalken ska införas ett nytt åldersbegrepp benämnt riktålder för pension. Avsikten är att riktåldern på sikt ska styra de pensionsrelaterade åldersgränserna i pensionssystemet och i angränsande trygghetssystem och fungera som ett riktmärke för de försäkrades individuella pensionsbeslut. Vidare föreslås att åldersgränsen när inkomstgrundad ålderspension tidigast kan lämnas ska höjas från 61 till 62 år.

I propositionen föreslås också vissa anpassningar till föreslagen höjning av åldersgränsen för rätten att kvarstå i anställning. Det föreslås även att åldersgränsen när kommuner får tillhandahålla servicetjänster utan föregående behovsprövning ska höjas från 67 till 68 år.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 december 2019 respektive den 1 januari 2020.

Förslagen bygger på Pensionsgruppens överenskommelse från den 14 december 2017.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.....	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter	9
3	Ärendet och dess beredning	10
4	Bakgrund.....	10
4.1	Arbetslivet behöver förlängas.....	10
4.2	Pensionsgruppens överenskommelse	14
4.3	Höjd las-ålder	15
4.4	Det fortsatta arbetet	15
5	Åtgärder för höjda pensioner och ett längre arbetsliv	16
5.1	En riktålder för pension införs.....	16
5.2	Höjd åldersgräns för när inkomstgrundad ålderspension tidigast kan lämnas	21
5.3	Arvsvinster inom inkomstpensionssystemet	25
5.4	Åldersgränserna för förlängd arbetsskadelivränta och för SGI-skydd	25
5.5	Kommunala servicetjänster för äldre.....	26
6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	28
6.1	Socialförsäkringsbalken	28
6.2	Kommunala servicetjänster	29
7	Konsekvenser av förslagen	30
7.1	En riktålder för pension införs.....	30
7.2	Höjd åldersgräns för när inkomstgrundad ålderspension tidigast kan lämnas	32
7.2.1	Vilka som berörs av regleringen.....	32
7.2.2	Ekonomiska konsekvenser för individen.....	33
7.2.3	Ekonomiska effekter för offentlig sektor.....	37
7.2.4	Konsekvenser för kommunerna.....	41
7.2.5	Effekter på inkomstpensionssystemet	42
7.2.6	Konsekvenser för jämställdhet	42
7.2.7	Konsekvenser för arbetstagare och arbetsgivare	42
7.2.8	EU-rätten och internationella åtaganden	43
7.3	Åldern för övergång från faktiskt uppkomna till demografiskt beräknade arvsvinster höjs från 60 till 61 år.....	43
7.4	Åldersgränsen för förlängd arbetsskadelivränta höjs från 67 till 68 år.....	44
7.5	Åldersgränsen för SGI-skydd vid förlängd arbetsskadelivränta höjs från 67 till 68 år.....	44
7.6	Åldersgränsen för kommunala servicetjänster till äldre höjs från 67 till 68 år	44
7.7	Konsekvenser för offentlig verksamhet.....	45

7.7.1	Pensionsmyndigheten	45
7.7.2	Försäkringskassan.....	45
7.7.3	Domstolarna	45
8	Författningskommentar	46
8.1	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	46
8.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter	49
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian Höjda åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem (Ds 2019:2)	50
Bilaga 2	Promemorians lagförslag avseende förändringar med ikraftträdande december 2019 och januari 2020.....	51
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	56
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 23 maj 2019	58

Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.

2.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken

dels att 2 kap. 1 §, 26 kap. 22 b §, 41 kap. 6 §, 56 kap. 3 § och 62 kap. 12, 13 och 15–17 §§, och rubrikerna närmast före 62 kap. 15 och 16 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 2 kap. 10 a–10 d §§, och närmast före 2 kap. 10 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.**1 §¹**

I detta kapitel finns bestämmelser om

- socialförsäkringens administration, m.m. i 2 §,
- socialförsäkringens finansiering, m.m. i 3 och 4 §§,
- internationella förhållanden i 5 §,
- prisbasbelopp m.m. i 6–10 §§, *och*
- prisbasbelopp m.m. i 6–10 §§, *och*
- riktålder för pension i 10 a–10 d §§, *och*
- definitioner och förklaringar i 11–17 §§.

Riktålder för pension***10 a §***

Vissa förmåner och beräkningar som anges i denna balk ska knytas till en särskild ålder (riktålder för pension) som beräknas för varje år enligt bestämmelserna i 10 b §.

10 b §

Riktålder för pension räknas fram genom att det till bastalet 65 läggs 2/3 av differensen mellan

– den vid 65 års ålder återstående medellivslängden för befolkningen i Sverige under femårsperioden närmast före det år riktåldern beräknas, och

– motsvarande värde för jämförelseåret 1994.

Den framräknade riktåldern för pension ska avrundas till närmaste helår.

¹ Senaste lydelse 2012:834.

10 c §

Den beräknade riktåldern för pension ska gälla för det sjätte året efter beräkningsåret.

När en gällande riktålder för pension ändras ska en åldersgräns som är knuten till den riktåldern som gällde före ändringen fortsätta att gälla för en försäkrad som före ändringen har uppnått en sådan åldersgräns.

10 d §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om riktåldern för pension.

26 kap.

22 b §²

Om livränta har lämnats till följd av arbetsskada som inträffat tidigast den månad då den försäkrade fyllde 65 år, gäller det som föreskrivs i 22 a § första stycket längst till och med månaden före den när den försäkrade fyller 67 år.

Om livränta har lämnats till följd av arbetsskada som inträffat tidigast den månad då den försäkrade fyllde 65 år, gäller det som föreskrivs i 22 a § första stycket längst till och med månaden före den när den försäkrade fyller 68 år.

41 kap.

6 §

Livränta lämnas längst till och med månaden före den då den försäkrade fyller 67 år, om

– skadan inträffar den månad då den försäkrade fyller 65 år eller senare, och

– en sjukpenninggrundande inkomst kan fastställas för den försäkrade enligt 25 kap. 3 §.

Livränta lämnas längst till och med månaden före den då den försäkrade fyller 68 år, om

– skadan inträffar den månad då den försäkrade fyller 65 år eller senare, och

56 kap.

3 §

Inkomstgrundad ålderspension lämnas tidigast från och med den

Inkomstgrundad ålderspension lämnas tidigast från och med den

månad då den försäkrade fyller 61 år. månad då den försäkrade fyller 62 år. Prop. 2018/19:133

För garantipension finns särskilda bestämmelser om förmånstid i 66 och 67 kap.

62 kap.

12 §

Arvsvinster efter personer som avlidit före det år de skulle ha fyllt 60 år ska fördelas för året efter dödsfallsåret. Arvsvinster efter personer som avlidit det år de fyllt eller skulle ha fyllt 60 år eller senare ska fördelas för dödsfallsåret.

Vid fördelningen ska det bortses från kvarlevandes pensionsbehållning som härrör från pensionsrätt för året för dödsfallen och därefter.

Arvsvinster efter personer som avlidit före det år de skulle ha fyllt 61 år ska fördelas för året efter dödsfallsåret. Arvsvinster efter personer som avlidit det år de fyllt eller skulle ha fyllt 61 år eller senare ska fördelas för dödsfallsåret.

13 §

Fördelningen av arvsvinster ska först göras efter personer som avlidit före det år de skulle ha fyllt 60 år. När den fördelningen skett och pensionsrätt för året före det år fördelningen avser har fastställts, ska arvsvinster efter personer som har avlidit det år de fyllt eller skulle ha fyllt 60 år eller avlidit senare fördelas.

Fördelningen av arvsvinster ska först göras efter personer som avlidit före det år de skulle ha fyllt 61 år. När den fördelningen skett och pensionsrätt för året före det år fördelningen avser har fastställts, ska arvsvinster efter personer som har avlidit det år de fyllt eller skulle ha fyllt 61 år eller avlidit senare fördelas.

Arvsvinstfaktorer vid dödsfall efter 16 års ålder men före 60 års ålder

Arvsvinstfaktorer vid dödsfall efter 16 års ålder men före 61 års ålder

15 §

Arvsvinstfaktorer som avser fördelning av pensionsbehållningar efter personer som har avlidit efter det år då de har fyllt 16 år, men före det år de skulle ha fyllt 60 år, ska grundas på kvoten mellan

Arvsvinstfaktorer som avser fördelning av pensionsbehållningar efter personer som har avlidit efter det år då de har fyllt 16 år, men före det år de skulle ha fyllt 61 år, ska grundas på kvoten mellan

– summan av pensionsbehållningarna för personer som har avlidit under året före det år omräkningen avser och

– summan av pensionsbehållningarna för de personer i samma ålder som levde vid utgången av samma år.

När pensionsbehållningarna bestäms ska det bortses från förändringar efter den 1 december det år fördelningen avser.

16 §³

Arvsvinstfaktorer som avser fördelning av pensionsbehållningar efter personer som har avlidit det år de fyllt eller skulle ha fyllt 60 år eller senare ska grundas på kvoten mellan

Arvsvinstfaktorer som avser fördelning av pensionsbehållningar efter personer som har avlidit det år de fyllt eller skulle ha fyllt 61 år eller senare ska grundas på kvoten mellan

– det beräknade antalet personer som har avlidit det år de uppnått eller skulle ha uppnått samma ålder som den person som beräkningen ska göras för och

– det beräknade antalet kvarlevande personer i samma ålder.

17 §

För en försäkrad som inte har fyllt 65 år ska beräkningen enligt 16 § göras med ledning av officiell statistik över livslängden hos befolkningen i Sverige under femårsperioden närmast före det år personen uppnådde 60 års ålder.

För en försäkrad som inte har fyllt 65 år ska beräkningen enligt 16 § göras med ledning av officiell statistik över livslängden hos befolkningen i Sverige under femårsperioden närmast före det år personen uppnådde 61 års ålder.

Från och med det år den som avses i första stycket fyller 65 år ska beräkningen enligt 16 § göras med ledning av statistiken för femårsperioden närmast före det år personen uppnådde 64 års ålder.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 december 2019.
 2. Lagen tillämpas första gången för förmåner som avser tid från och med den 1 januari 2020.
 3. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för den som uppnår respektive åldersgräns före den 1 januari 2020.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

Prop. 2018/19:133

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 7 § lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

7 §

Kommuner får utan föregående individuell behovsprövning tillhandahålla servicetjänster åt personer som fyllt 67 år.

Kommuner får utan föregående individuell behovsprövning tillhandahålla servicetjänster åt personer som fyllt 68 år.

Med servicetjänster avses tjänster som är avsedda att förebygga skador, olycksfall eller ohälsa och som inte utgör personlig omvårdnad.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2020.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för den som har fyllt 67 år före lagens ikraftträdande.

3 Ärendet och dess beredning

Den 14 december 2017 ingick Pensionsgruppens partier en överenskommelse i syfte att säkra långsiktigt höjda och trygga pensioner (dnr S2017/07369/SF). Pensionsöverenskommelsen innebar bland annat att ett antal pensionsrelaterade åldersgränser ska höjas och att ett nytt åldersbegrepp, riktålder för pension, ska införas i socialförsäkringsbalken. Den 18 februari 2018 beslutade statsrådet Annika Strandhäll att inrätta en arbetsgrupp inom Socialdepartementet med uppdrag att ta fram underlag till en proposition om höjda åldersgränser i enlighet med överenskommelsens riktlinjer. Arbetsgruppen har utarbetat promemorian Höjda åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem (Ds 2019:2). En sammanfattning av promemorian finns i bilaga 1. Förslagen i promemorian föreslås genomföras stegvis 2020, 2023 och 2026. I denna proposition behandlas förslag som föreslås genomföras 2020. Promemorians lagförslag med genomförande 2020 finns i bilaga 2. Förslagen har remissbehandlats och en förteckning över remissinstanserna finns i bilaga 3. Remissyttrandena finns tillgängliga på Socialdepartementet (dnr S2019/00497/SF).

Lagrådet

Förslaget till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter innebär att åldersgränsen för att tillhandahålla kommunala servicetjänster utan föregående behovsprövning i ett första steg höjs från 67 till 68 år från och med 2020. Förslaget är av sådan karaktär att det i och för sig bör granskas av Lagrådet. Regeringen bedömer emellertid att den föreslagna lagändringen både författningstekniskt och även i övrigt är av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Lagrådets yttrande har därför inte inhämtats.

4 Bakgrund

4.1 Arbetslivet behöver förlängas

Medellivslängden ökar men är svår att uppskatta

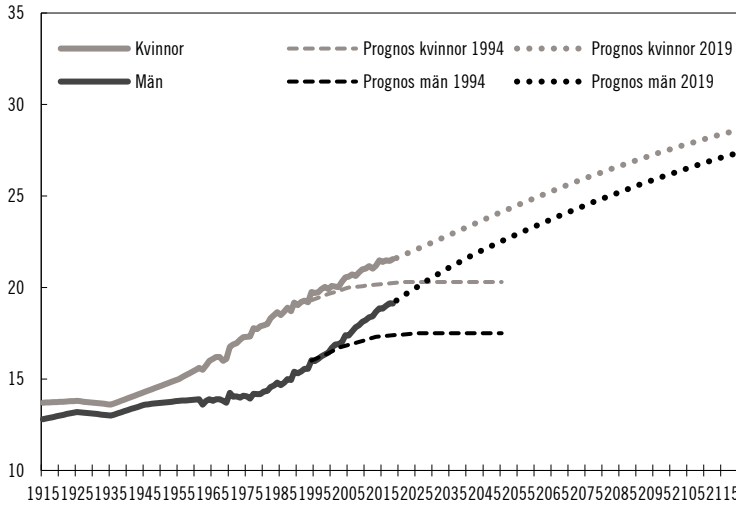
Principerna inom det nuvarande pensionssystemet beslutades enligt de förutsättningar som gällde 1994. Den genomsnittliga återstående livslängden vid 65 års ålder var då 19,8 år för kvinnor och 16,0 år för män. Enligt Statistiska centralbyråns (SCB) befolkningsframskrivning från samma år förväntades medellivslängden fortsätta att öka och plana ut till 20,3 år för kvinnor och 17,5 år för män efter 2020, se figur 4.1. Den faktiska ökningen av medellivslängden och framskrivningen från 1994 följde varandra väl under de första åren men redan 2004 var den faktiska ökningen 0,6 år högre än framskrivningen för både män och kvinnor. År 2018 har denna skillnad ökat till att vara 1,3 år för kvinnor och 1,7 år

för män vilket illustrerar svårigheten i att göra långsiktiga framskrivningar av medellivslängdens utveckling. Prop. 2018/19:133

Figur 4.1 visar att medellivslängden i SCB:s senaste befolkningsframskrivning antas öka kontinuerligt i stället för att plana ut. Även ett sådant antagande är givetvis behäftat med osäkerhet.

Figur 4.1 Återstående medellivslängd vid 65 års ålder

År, utfall fram till och med 2018 samt prognos från 1994 och 2019

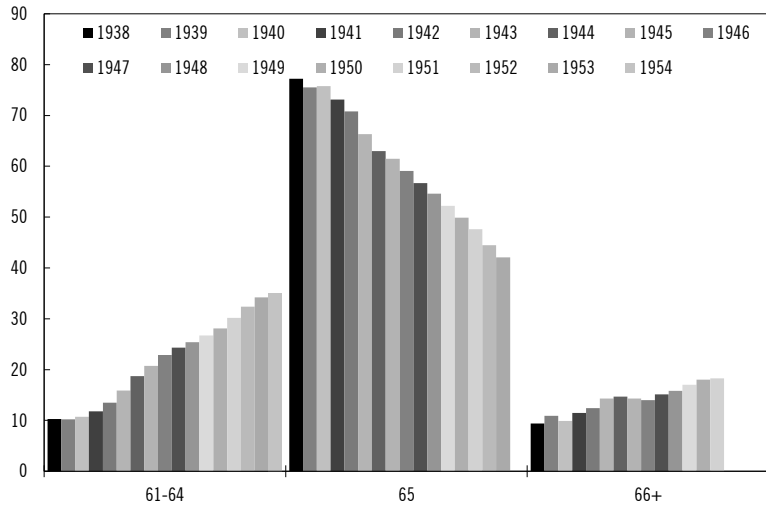

Källa: SCB

Förändrad medellivslängd påverkar pensionsnivåerna

En ökande medellivslängd leder till lägre inkomstgrundande pensioner givet en oförändrad pensionsålder genom att de intjänade pensionsrätterna ska betalas ut under en längre tid. Utöver detta är indexeringen av den utbetalda inkomstpensionen 1,6 procent lägre än indexeringen av de intjänade pensionsrätterna till följd av den ränta, förskottsräntan, som tillgodoräknats utbetalningarna av inkomstpension. Detta leder till att pensionärernas ekonomiska standard inte ökar i samma takt som genomsnittsinkomsten för de förvärvsaktiva.

Procent

Källa: Orange rapport 2018, Pensionsmyndigheten

I och med att det är allt vanligare att ta ut inkomstpension före 65 års ålder, se figur 4.2, finns en risk att pensionsnivån på sikt blir för låg eftersom den indexeras med ett avdrag om 1,6 procent. Det är även allt vanligare att ta ut inkomstpensionen vid en högre ålder än 65 år men denna ökning är inte lika stor som ökningen i åldrarna 61–64 år. En större andel män än kvinnor tar ut sin inkomstpension i åldrarna 61–64 eller 66 år och äldre. Skillnaderna mellan könen har dock minskat över tid.

Medellivslängdsökningen påverkar de delningstal som används vid omräkningen av de intjänade pensionsrätterna till årsutbetalningar med beaktande av förskottsrentan. Den ökande medellivslängden har ökat delningstalen vid 65 års ålder med i genomsnitt 0,5 procent per år vilket innebär en lika stor sänkning av inkomstpensionens storlek.

Att ta ut pensionen vid en högre ålder ger cirka 5–7 procent högre pensionsutbetalningar för varje år som pensionsuttaget skjuts upp, se tabell 4.1. Ju högre ålder, desto större ökning i och med att arvsvinsterna blir högre samt att delningstalsförändringen blir större.

Tabell 4.1 Procentuell skillnad i pensionsutbetalning från inkomstpensionen vid ett senare uttag än 61 års ålder

Prop. 2018/19:133

Procent

	62	63	64	65	66	67	68	69
Delningstal	3,2	3,2	3,4	3,5*	3,6	3,7	3,9	4,0
Arvsvinst	0,7	0,7	0,8	0,9	1,0	1,1	1,2	1,4
Administrationsavgift	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03
Ingen följsamhets-indexering	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Årlig ökning	5,5	5,6	5,9	6,0	6,3	6,5	6,8	7,1
Kumulativ ökning	5,5	11,4	17,9	25,0	32,9	41,4	51,1	61,8
Ny pensionsrätt ¹	2,6	2,6	2,5	2,4	2,4	2,3	2,3	2,2
Årlig ökning	8,2	8,3	8,5	8,6	8,8	8,9	9,2	9,5
Kumulativ ökning	8,2	17,2	27,2	38,2	50,3	63,8	78,9	95,9

¹Ny pensionsrätt på grund av extra år i arbetslivet.

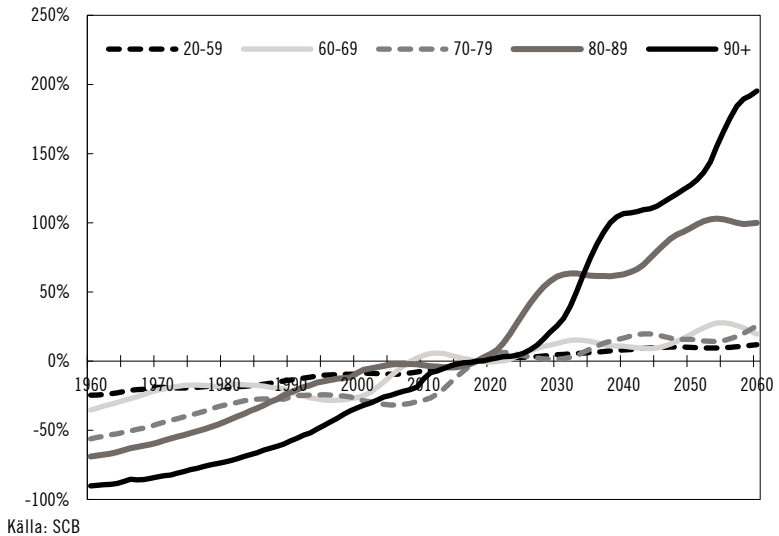
*Vid denna ålder sker, enligt dagens regler, en omräkning av inkomstpensionen med fastställda i stället för preliminära delningstal. Detta innebär att delningstalseffekten blir ca 2 procentenheter lägre än 3,5 procent.

Om man i stället för att ta ut inkomstpensionen vid 61 års ålder väntar tills man är 64 år blir pensionen cirka 18 procent högre. Om man dessutom arbetar under denna tid blir pensionen cirka 27 procent högre. Tabell 4.1 illustrerar betydelsen av ett förlängt arbetsliv. Den som arbetar fram till 69 års ålder får nästan dubbelt så hög inkomstpension som den som slutar arbeta och tar ut pension vid 61 års ålder.

Ökad medellivslängd medför demografiska utmaningar

Det är främst gruppen personer i högre åldrar som enligt SCB:s befolkningsframskrivning kommer att öka under kommande år, se figur 4.3. Om några år väntas antalet personer i åldersgruppen 80–89 år vara 60 procent fler än i dag. I takt med att dessa personer blir äldre och förflyttas till att tillhöra åldersgruppen 90 år och äldre är det i stället dessa som ökar mest från 2035 och framåt. Samtidigt sker det inga större procentuella förändringar av personer i åldern 20–59 år, denna grupp väntas endast öka med 3 procent till 2026 och 10 procent till 2044 jämfört med i dag. Åldersgruppen 60–69 år väntas däremot öka med 8 procent till 2026 och ha en högre ökningstakt än gruppen 20–59 år under framskrivningsperioden.

Procent

Att allt fler kvinnor och män lever längre än tidigare är positivt men det innebär även utmaningar för välfärdssystemen. Det kommer exempelvis att behövas fler anställda inom vård och omsorg av äldre och det kommer att behövas ytterligare skatteintäkter för att finansiera dessa behov. Ett förlängt arbetsliv är därför av stor betydelse inte bara för att motverka sjunkande pensionsnivåer utan också för att uppnå en rimlig försörjningskvot och därmed ett uthålligt välfärdssystem. För att klara kompetensförsörjningen, inte minst inom skola, vård och omsorg, behöver därför senior arbetskraft bättre tas tillvara än i dag.

4.2 Pensionsgruppens överenskommelse

Pensionsgruppen är en blocköverskridande arbetsgrupp som består av företrädare för de partier som står bakom pensionsöverenskommelsen om ett reformerat pensionssystem som träffades i januari 1994. Pensionsgruppens uppgift är att värna pensionsöverenskommelsen och att vårda pensionsreformen och dess grundläggande principer. Pensionsgruppen ska samråda om frågor som gäller pensionsreformen och vid behov ta initiativ till justeringar i pensionssystemet.

Pensionsgruppen enades den 14 december 2017 om ett antal åtgärder i syfte att säkra långsiktigt höjda, hållbara och trygga pensioner. En av åtgärderna i denna överenskommelse är att höja de pensionsrelaterade åldersgränserna. Det inkluderar åldersgränsen (den så kallade las-åldern) i lagen (1982:80) om anställningsskydd som bl.a. reglerar hur länge arbetstagare har rätt att kvarstå i anställningen. Bakgrunden till Pensionsgruppens överenskommelse om höjda pensionsåldrar är att vi i Sverige lever allt längre. För att upprätthålla pensionsnivåerna anser Pensionsgruppen att arbetslivet behöver förlängas i takt med den ökade livslängden.

Pensionsgruppen anser vidare att ett längre arbetsliv också är av betydelse för välfärden och därmed för hela samhället. Prop. 2018/19:133

Pensionsgruppens överenskommelse för höjda åldersgränser bygger huvudsakligen på de förslag om höjningar av pensionsåldrar som tidigare lämnats av Pensionsåldersutredningen i betänkandet Åtgärder för ett längre arbetsliv (SOU 2013:25). Överenskommelsen innebär att en riktålder för pension införs. Samtliga pensionsåldersrelaterade åldersgränser, liksom vissa åldersgränser i kringliggande trygghetssystem, ska på sikt kopplas till riktåldern. Syftet med riktåldern är att pensionsåldrarna automatiskt ska anpassas när medellivslängden förändras så att välfärden och en rimlig pensionsnivå kan upprätthållas. Pensionsgruppen är också överens om vissa initiala höjningar av pensionsrelaterade åldersgränser enligt följande:

- År 2020 höjs lägsta åldern för att ta ut allmän pension från 61 till 62 år. Las-åldern höjs från 67 till 68 år.
- År 2023 höjs lägsta åldern för att ta ut allmän pension från 62 till 63 år. Åldern för garantipension höjs från 65 till 66 år. Las-åldern höjs från 68 till 69 år. Kringliggande trygghetssystem kopplas till riktåldern.
- År 2026 höjs lägsta åldern för att ta ut allmän pension från 63 till 64 år. Åldern för garantipension knyts till riktåldern.

4.3 Höjd las-ålder

I mars 2019 beslutade regeringen propositionen Anställningsskyddet förlängs tills arbetstagaren fyllt 69 år (prop. 2018/19:91). I propositionen föreslås att arbetstagares anställningsskydd ska förlängas genom ändringar i lagen (1982:80) om anställningsskydd. Åldern för rätten att kvarstå i anställning föreslås höjas till 69 år. När den åldern har uppnåtts ska arbetsgivaren kunna säga upp arbetstagaren utan att det krävs saklig grund genom ett förenklat uppsägningsförfarande. Även åldern för när särskilda regler för uppsägningstid och företrädesrätt börjar gälla ska höjas till 69 år. Detsamma gäller åldersgränsen för när tidsbegränsade anställningar inte längre ska övergå till tillsvidareanställningar. Möjligheten att avsluta anställningen genom ett skriftligt besked när en viss ålder uppnås ska tas bort, liksom den särskilda formen för visstidsanställning av äldre arbetstagare. Förslagen bygger på Pensionsgruppens överenskommelse den 14 december 2017. Lagändringarna föreslås träda i kraft i två omgångar. Den 1 januari 2020 ska förändringarna av äldre arbetstagares anställningsskydd träda i kraft och åldersgränserna höjas till 68 år. Den 1 januari 2023 ska åldersgränserna höjas till 69 år.

4.4 Det fortsatta arbetet

En arbetsgrupp inom Socialdepartementet har i enlighet med pensionsöverenskommelsens riktlinjer utarbetat promemorian Höjda åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem (Ds 2019:2). Prome-

Prop. 2018/19:133 morian, som har remitterats, innehåller underlag för höjda pensionsrelaterade åldersgränser i socialförsäkringsbalken och i angränsande trygghetssystem från och med 2020, 2023 och 2026.

Denna proposition innehåller de förslag avseende höjda åldersgränser i pensionssystemet som enligt pensionsöverenskommelsens riktlinjer ska genomföras 2020, se vidare angående förslagen i avsnitt 5. Konsekvenserna av förslagen redovisas i avsnitt 7.

Liksom i socialförsäkringssystemet utgår flera av de nuvarande åldersgränserna i skattesystemet från en pensionsålder på 65 år. De pensionsrelaterade åldersgränser som här avses gäller förhöjt grundavdrag, förhöjt jobbskatteavdrag, uttag av socialavgifter och skattereduktion för kommunal fastighetsavgift samt åldersgränser i reglerna för tjänstepension. De särskilda reglerna avseende skattereduktion för hushållsarbete och särskild löneskatt för pensionärer ska (i enlighet med riksdagens tillkännagivande den 12 december 2018) avskaffas från och med den 1 juli 2019 (prop. 2018/19:89 och 2018/19:82).

Pensionsöverenskommelsen omfattar emellertid inte åldersgränserna i skattesystemet och denna proposition innehåller därför inga förslag om dessa åldersgränser. Hanteringen av de nuvarande 65-årsgränserna på skatteområdet har dock betydelse för konsekvenserna av de förslag som enligt pensionsöverenskommelsen ska genomföras 2023 och 2026. De förslag som ska genomföras 2023 och 2026 hanteras därför inte i denna proposition, utan planeras att läggas fram i samband med förslag avseende 65-årsgränserna i skattesystemet.

5 Åtgärder för höjda pensioner och ett längre arbetsliv

5.1 En riktålder för pension införs

Regeringens förslag: Ett nytt åldersbegrepp – riktålder för pension – ska införas i socialförsäkringsbalken, förkortad SFB. Av bestämmelserna ska det framgå att vissa förmåner och beräkningar som anges i SFB knyts till en riktålder för pension som beräknas för varje år och som ska gälla för det sjätte året efter beräkningsåret. Vidare ska det framgå att riktåldern för pension beräknas på följande sätt.

Till bastalet 65 ska det läggas 2/3 av differensen mellan den vid 65 års ålder återstående medellivslängden för befolkningen i Sverige under femårsperioden närmast före det år riktåldern beräknas och motsvarande värde för jämförelseåret 1994.

Den framräknade riktåldern ska avrundas till närmaste helår.

Riktåldern ska beräknas första gången 2020 och tillämpas första gången 2026, dvs det sjätte året efter beräkningsåret. Riktåldern ska sedan beräknas för varje år.

När en gällande riktålder för pension ändras ska en åldersgräns som är knuten till den riktålder som gällde före ändringen fortsätta att gälla för en försäkrad som före ändringen har uppnått en sådan åldersgräns.

En upplysning ska också göras om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela närmare föreskrifter om riktåldern för pension.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det, exempelvis *Inspektionen för Socialförsäkringen (ISF)*, *Lunds universitet*, *Umeå universitet*, *Svenskt Näringsliv* och *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)*. *Pensionsmyndigheten* ser positivt på att det införs en rörlig riktålder för pension som är kopplad till medellivslängdsutvecklingen. Myndigheten förordar dock en riktålderskonstruktion som fullt ut kompenserar för livslängdsutvecklingens effekt på pensionsnivåerna och anser därför att även livslängdsförändringar mellan 23 och 64 års ålder bör beaktas samt att beräkningen bör ske per födelseår. *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU)* tillstyrker införandet av det nya åldersbegreppet riktålder för pension. Däremot ifrågasätter IFAU den föreslagna konstruktionen och förordar i stället Pensionsmyndighetens förslag.

Sveriges läkarförbund anser att den konstruktion som nu föreslås av riktåldern är mer hållbar jämfört med det förslag som tidigare har presenterats även om de anser att det finns risker med att införa ett automatiserat system för höjda åldersgränser. *Förhandlings- och samverkansrådet PTK*, *Sveriges akademikers centralorganisation (Saco)* och *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* står bakom förslaget om en riktålder för pension men är också tveksamma till den automatiska reglering som förslaget innebär.

Svensk försäkring är positiva till införandet av riktåldern men anser att den inte borde kunna ändras oftare än vart femte år.

Flera remissinstanser, bl.a. *Jämställdhetsmyndigheten*, *Vårdförbundet* och *Landsorganisationen i Sverige (LO)*, påpekar att livslängdsutvecklingen är olika för olika grupper.

Lärarnas riksförbund och *Vårdförbundet* avstyrker förslaget om en riktålder för pension, dels för att förslaget är tekniskt komplicerat, dels för att framtida höjningar av pensionsrelaterade åldersgränser kommer att ske med automatik.

LO ställer sig inte bakom förslaget om höjda åldersgränser i pensions-systemet från och med 2020 eftersom de anser att höjningarna kan genomföras först efter det att andra nödvändiga förändringar är genomförda. LO anser emellertid att riktålderns föreslagna konstruktion är rimlig.

Offentliganställdas förhandlingsråd (OFR) avstyrker förslaget och förordar att man i stället höjer de pensionsrelaterade åldersgränserna med högst ett år. De är också kritiska till den automatiska regleringen och påpekar att riktåldern är en komplicerad lösning om målet är att få medborgarna att arbeta till en högre ålder.

Flera remissinstanser, bl.a. *Pensionärernas riksorganisation (PRO)*, *Riksförbundet PensionärsGemenskap (RPG)*, *Svenska KommunalPensionärernas Förbund (SKPF)* och *SPF Seniorerna* anser att en riktålder inte kan införas förrän andra åtgärder som stärker äldres villkor och möjligheter på arbetsmarknaden har genomförts och pensionsavgiften har höjts.

Riktålderns främsta syfte är att ersätta dagens starka 65-årsnorm med en pensionsålder som tar hänsyn till den ökande medellivslängden i Sverige. Inkomst- och premiepensionen är redan livslängdsanpassade genom att högre medellivslängd leder till längre förväntad tid med pensionsutbetalningar och därmed lägre månadsbelopp. Allmänheten har emellertid inte i nämnvärd utsträckning tagit hänsyn till detta samband och medelpensioneringsåldern har därför inte ökat i samma utsträckning som livslängden. En av anledningarna är att ett stort antal socialförsäkringar och andra förmåner har uttryckliga 65-årsgränser i sina regelsystem. Regeringen föreslår därför att ett nytt åldersbegrepp införs i socialförsäkringsbalken. Det nya begreppet föreslås bli benämnt riktålder för pension och är tänkt att fungera som ett tydligt riktmärke för de försäkrades individuella pensionsbeslut. För att uppnå detta bör riktåldern även i formell mening vara styrande för de pensionsrelaterade åldersgränserna i pensionssystemet och i angränsande trygghetssystem genom att dessa åldersgränser knyts till riktåldern. Genom att ersätta dessa åldersgränser med en riktålder för pension ökar förutsättningarna för att den nuvarande 65-årsnormen på sikt kommer att ersättas av riktåldern.

Regeringens förslag avser i denna proposition endast införandet av begreppet riktålder i socialförsäkringsbalken för att kunna påbörja beräkningen av riktåldern från och med 2020. Förslag om anknypning mellan riktåldern och de pensionsrelaterade åldersgränserna i pensionssystemet och i angränsande trygghetssystem från och med 2026 avses lämnas i en kommande proposition.

Riktålderns konstruktion

Regeringen föreslår att riktåldern ska kopplas till den genomsnittliga återstående livslängden vid 65 års ålder. Mäts livslängdsförändringen från 23 års ålder, vilket Pensionsmyndigheten förordar, beaktas även yrkeslivets ändrade dödlighet vilket leder till snabbare och tätare höjningar av riktåldern. Anledningen till detta är att den sjunkande dödligheten mellan 23–64 års ålder medför minskande arvsvinster under förvärvsaktiv ålder vilket ger en högre riktålder. Regeringen liksom majoriteten av de remissinstanser som har uttalat sig i frågan anser att det är mer lämpligt att mäta livslängdsförändringen från 65 års ålder. Det blir då en tydligare koppling till att det är livslängdsutvecklingen i högre åldrar som påverkar riktåldern. Om man även inkluderar livslängdsutvecklingen under förvärvsaktiv tid minskar detta samband.

Regeringen anser, i likhet med majoriteten av de remissinstanser som har uttalat sig i frågan, att riktåldern ska utgöra två tredjedelar av den genomsnittliga återstående livslängdens förändring vid 65 års ålder. Två tredjedelar av livslängdsökningen har länge varit ett riktmärke för att uppnå liknande pensionsnivåer som för tidigare generationer. Antagandet beaktar dock inte att dödligheten även sjunker i förvärvsaktiva åldrar vilket inneburit att arvsvinsternas tillskott har minskat under årens lopp. Regeringen anser ändå att det är tydligt och rimligt om riktåldern konstrueras utifrån att en ökad medellivslivslängd innebär att den förvärvsaktiva tiden förlängs med två tredjedelar av livslängdsökningen och att tiden som pensionär förlängs med en tredjedel. En lägre andel förlängt

arbetsliv leder till lägre pensionsnivåer och en högre andel ökar risken för en kortare tid som pensionär med frisk hälsa än tidigare generationer. Flera remissinstanser, bl.a. LO och Jämställdhetsmyndigheten, påpekar att livslängdsutvecklingen är olika för olika samhällsgrupper. Utvecklingen för olika socioekonomiska grupper beskrivs i Ds 2019:2. Regeringen delar arbetsgruppens bedömning och utgångspunkt om att pensionssystemet vilar på principen att hela försäkringskollektivet ska behandlas likformigt. Ålderspensionen är i praktiken en försäkring där man försäkrar "risken" att leva länge. Ett allmänt socialförsäkringssystem innebär att vi alla är försäkrade och delar på risken. Ett exempel är att det inte är någon skillnad mellan mäns och kvinnors delningstal (det förväntade antalet år med pensionsutbetalningar) trots att kvinnor, i medeltal, alltid har haft en högre medellivslängd än män.

Vidare föreslår regeringen att 1994 ska användas som basår vid jämförelsen av återstående medellivslängd vid 65 års ålder. År 1994 beslutades principöverenskommelsen om reformering av det allmänna pensionsystemet (prop. 1993/94:250, bet. 1993/94:SfU24, rskr. 1993/94:120). Överenskommelsen grundades på beräkningar om avgiftsnivå, kompensationsgrader m.m. utifrån förhållanden som var kända 1994.

Vårdförbundet och Lärarnas riksförbund påpekar att förslaget om riktålder är tekniskt komplicerat och pedagogiskt svårt. Andra remissinstanser såsom Lunds universitet anser att beräkningsmetoden är enkel, vilket ger transparens. *Svensk scenkonst* menar att förslaget ger en tydlig bild av vilken pensionsålder som i framtiden kommer att ge en godtagbar pensionsnivå. Regeringen bedömer att formeln för beräkningen av riktåldern är tillräckligt enkel och tydlig för sitt ändamål: att åskådliggöra en livslängdsanpassad ålder för att gå i pension.

För att de försäkrade ska ges möjlighet att planera sin pensionstidpunkt bör en rimlig tidsperiod förflyta från det att en ny riktålder har beräknats till dess att riktåldern och de riktåldersanknutna åldersgränserna i pensionssystemet ändras. Även myndigheter och övriga berörda kan behöva viss framförhållning för att uppdatera regler, it-system, vägledning m.m. Regeringen, liksom samtliga remissinstanser som har uttalat sig i frågan, anser att sex år är en rimlig tidsperiod i detta sammanhang. En sådan framförhållning sammanfaller även med pensionsöverenskommelsens riktlinjer för genomförande som anger att pensionssystemets grundskyddsförmåner ska vara knutna till riktåldern 2026 vilket är det år då den riktålder som beräknas 2020 kommer att börja gälla. Riktåldern bedöms då bli 67 år.

Riktålderns fastställande

Regeringen anser att riktåldern för pension ska beräknas och fastställas årsvis. Pensionsmyndigheten och IFAU förordar i stället att riktåldern fastställs för en specifik årskull. Med den föreslagna regleringen enligt den nya 2 kap. 10 c § SFB kommer dessa båda tillvägagångssätt dock inte att skilja sig nämnvärt åt. Riktåldern ska emellertid inte bara styra de pensionsrelaterade åldersgränserna i socialförsäkringssystemet utan ska också kunna samspela med andra trygghetssystem. Regeringen bedömer att förutsättningarna för detta ökar om riktåldern fastställs årsvis.

Regeringens förslag innebär att när en ny högre riktålder för pension har beräknats och därefter fastställts av regeringen i förordning så höjs anknutna pensionsrelaterade åldersgränser automatiskt sex år senare. Liknande automatiska regleringar görs av prisbasbeloppet och inkomstbasbeloppet som båda räknas fram enligt bestämd formel för varje år och fastställs i förordning. PTK och flera andra remissinstanser anser att en sådan automatisk reglering inte ger tillräckligt utrymme för utvärdering inför varje beslut om ny riktålder. För att upprätthålla pensionsnivåerna i ett läge när medellivslängden i samhället ökar måste åldersgränserna i pensionssystemet anpassas. En utdragen lagstiftningsprocess riskerar att nödvändig anpassning skjuts på framtiden vilket kan påverka pensionsnivåerna negativt. För att säkerställa att riktåldern och de till riktåldern knutna åldersgränserna anpassas i tid när medellivslängden i samhället förändras anser regeringen därför att riktåldern ska följa medellivslängdsutvecklingen automatiskt.

Regeringen avstår från att lämna något förslag för hur en eventuell situation bör hanteras där den beräknade riktåldern först höjs för att året därpå sänkas igen. Några remissinstanser har haft synpunkter på detta. Pensionsmyndigheten anser att det är en nackdel att utelämna en reglering för en situation med sjunkande medellivslängd, men ser samtidigt inte att det medför något allvarligt problem.

Svensk försäkring anser att riktåldern inte bör kunna ändras oftare än vart femte år vilket skulle begränsa följderna av att riktåldern först höjs och sedan sänks året därpå. SCB påpekar att det inte är otänkbart med en sjunkande återstående livslängd vid 65 års ålder, ett historiskt exempel är perioden mellan 1920 och 1940. Det är även enligt SCB tänkbart att framtida kvalitetsförbättrande åtgärder avseende överteckning i registret över totalbefolkningen minskar befolkningen i registret, vilket kan sänka den återstående medellivslängden. *Sveriges Ingenjörer* efterfrågar ytterligare regler för att kunna anpassa riktåldern till förändringar som beror på plötsliga faktorer. Regeringen anser att eftersom en ändrad riktålder föreslås gälla först sex år efter beräkningsåret finns det tid för lagstiftaren att utvärdera sådana oförutsedda situationer och eventuellt justera för oönskade konsekvenser av riktåldersberäkningen. SCB vill även uppmärksamma att beräkningsmodellen för de femåriga livslängdstabeller som ska användas som underlag för riktåldern har förändrats och kan komma att förändras i framtiden. Påverkan på livslängdsberäkningen är dock liten.

Några remissinstanser framför att en riktålder för pension inte kan införas förrän åtgärder har vidtagits för att förbättra äldres arbetsvillkor och pensionsavgiften har höjts. Regeringens syn i dessa frågor framgår nedan under avsnitt 5.2.

Förslaget innebär att den årsvisa beräkningen av riktåldern för pension påbörjas 2020. Såsom framgår i avsnitt 4.4 avser regeringen att i senare lagstiftningsarbeten återkomma med förslag när det gäller anknytningen mellan riktåldern och åldersgränserna i pensionssystemet och i angränsande trygghetssystem från och med 2026.

Regeringens förslag: Åldersgränsen för när inkomstgrundad ålderspension tidigast kan lämnas ska höjas från 61 till 62 år.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Ekonomistyrningsverket*, *Pensionärernas riksorganisation (PRO)* och *Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)*, tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Pensionsmyndigheten* tillstyrker förslagets inriktning men har vissa synpunkter på förslagets utformning. *Försäkringskassan* har inga synpunkter på förslaget men påpekar att det kan innebära kostnads- och utgiftsökningar för vissa av de förmåner som myndigheten administrerar, framför allt sjukpenning.

Flera remissinstanser, däribland ISF framhåller att höjda åldersgränser också kräver åtgärder i fråga om arbetsmiljö och kompetensutveckling, och för att motverka åldersdiskriminering på arbetsmarknaden. ISF anför även att en höjd lägsta uttagsålder minskar valfriheten för dem som vill gå i pension tidigt. *LO-TCO Rättsskydd* anför att ett förlängt arbetsliv förutsätter en rad olika åtgärder och att en bättre ordning därför hade varit att avvakta höjda åldersgränser till dess att det klargjorts vilka övriga åtgärder som är möjliga att genomföra. *Sveriges kommuner och landsting (SKL)* pekar på risken att dagens 65-årsnorm för pensionsuttag ersätts med den lägsta uttagsåldern och efterfrågar därför ytterligare incitament och åtgärder för att tydliggöra riktålderns betydelse.

Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) anser att en höjning av den nedre uttagsåldern är problematisk ur ett fördelningsperspektiv då den inte tar hänsyn till individuella förutsättningar. Ett alternativ till en höjd uttagsålder vore att förbättra informationen om de ekonomiska konsekvenserna av ett tidigt pensionsuttag.

Några remissinstanser, däribland *Arbetsgivarverket*, påpekar att försäkrade ibland väljer ett tidigt pensionsuttag i stället för att fortsätta uppbära arbetslöshetsersättning, sjukpenning eller sjukersättning och att en höjd åldersgräns för pension därför kan öka utgifterna för dessa ersättningar.

Ett antal remissinstanser, däribland *Svensk Försäkring*, SKL och *Sveriges akademikers centralorganisation (Saco)*, pekar på vikten av att åtgärder även vidtas för att främja ett tidigare inträde på arbetsmarknaden.

Flera remissinstanser, däribland *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* och PRO, framför att tillräckliga pensionsnivåer även förutsätter att dagens pensionsavgift höjs.

Landsorganisationen i Sverige (LO) avstyrker förslaget och anser att man först måste genomföra andra nödvändiga förändringar såsom höjda pensionsavsättningar, ändrade regelverk för sjukersättning, ökade möjligheter för omställning, ökade resurser till arbetsmiljöarbete och åtgärder avseende anställningsformer och arbetstider innan den lägsta pensionsåldern kan höjas.

Länsstyrelsen i Jönköpings län, TCO och *Förhandlings- och samverkansrådet PTK* avstyrker förslaget och anför att den lägsta

Prop. 2018/19:133 pensionsåldern även fortsatt bör vara fyra år före riktåldern och därför inte ska höjas kraftigare än denna.

Skälen för regeringens förslag: För att pensionsnivåerna ska kunna upprätthållas när medellivslängden ökar behöver arbetslivet förlängas. Ett förlängt arbetsliv behövs också för att säkerställa finansieringen av vår välfärd. Regeringen delar Pensionsgruppens syn i denna fråga och den bedömning som arbetsgruppen gör i Ds 2019:2, se vidare avsnitt 4.1.

Det finns inte någon formell pensionsålder i Sverige men det finns ett antal pensionsrelaterade åldersgränser i olika regelsystem som påverkar arbetstagares val av tidpunkt för att lämna arbetslivet. Pensionssystemets grundskyddsförmåner garantipension, bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd kan tidigast lämnas från och med den månad när den försäkrade fyller 65 år. Inkomstgrundad ålderspension (inkomstpension och premiepension) lämnas sedan pensionsreformen 1998 tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 61 år (56 kap. 3 § SFB). Dessförinnan kunde ålderspension tas ut redan från 60 års ålder. Det finns däremot inte någon övre åldersgräns när den enskilde måste börja ta ut sin ålderspension.

Inkomstpensionssystemets konstruktion innebär att den enskilde själv betalar merkostnaden för en tidig pensionering och tillgodogörs vinsten av ett uppskjutet pensionsuttag genom att pensionen blir lägre respektive högre. För pensionssystemets finansiering saknas därför anledning att ha någon åldersgräns för uttag av pension. Det finns dock flera andra argument för att ha en nedre åldersgräns när ålderspension kan lämnas och att denna åldersgräns höjs när medellivslängden i samhället ökar.

Det viktigaste argumentet för en sådan nedre åldersgräns är att ett ogenomtänkt beslut om att lämna arbetslivet allt för tidigt kan leda till betydande begränsningar i personens ekonomiska trygghet senare under tiden som pensionär. Det kan många gånger vara svårt för en enskild individ att helt överblicka de långsiktiga konsekvenserna för den egna ekonomin av att välja en tidig pensioneringstidpunkt. Människor grundar i regel sina pensionsbeslut på aktuella ekonomiska och andra kända förhållanden. Pensionssystemets konstruktion med indexering av pensionerna innebär dock att pensionärernas ekonomiska standard inte ökar i samma takt som för de förvärvsaktiva. De som går tidigt i pension riskerar därför att efter några år upptäcka att deras pensionsnivå är låg i förhållande till andra pensionärer, de förvärvsaktiva och i relation till vad som behövs för att ge en godtagbar ekonomisk standard. Med en fortsatt ökad medellivslängd kommer pensionen i förhållande till arbetsinkomsten att bli allt lägre vid pensionsuttag från 61 års ålder. Den nuvarande åldersgränsen blir därmed allt mer orimlig som en samhällets signal om en rimlig tidigaste tidpunkt för att lämna arbetslivet och börja ta ut pension.

Ett annat viktigt argument för en höjd nedre åldersgräns är att om många lämnar arbetslivet tidigt minskar avgifts- och skatteinkomsterna till den offentliga sektorn. Även de demografiska utmaningarna för samhället i stort kan då förväntas öka. Äldre kvinnor och män behöver därför arbeta längre för att bidra till en uthållig finansiering av välfärden. Annars kommer det att bli allt svårare att bibehålla det offentligt finansierade välfärdssystem som Sverige har i dag.

Flera remissinstanser avstyrker förslaget eftersom de menar att vissa grupper inte kommer att orka arbeta ytterligare ett år före pension. Andra

remissinstanser framhåller vikten av att det även vidtas åtgärder för att yrkesgrupper med slitsamma arbeten ska kunna förlänga sina arbetsliv.

Regeringen har förståelse för att det inom vissa yrkesgrupper finns arbetstagare som redan i dag har svårt att orka arbeta fram till 61 års ålder. I likhet med vad som anges i pensionsöverenskommelsen anser regeringen att arbetsmiljörelaterade åtgärder är något som måste övervägas kontinuerligt för att uppnå ett hållbart arbetsliv. I januari 2016 beslutade den dåvarande regeringen om en arbetsmiljöstrategi för 2016–2020 (skr. 2015/16:80). Arbetsmiljöstrategin är uppdelad i tre prioriterade områden: nollvision mot dödsolyckor och förebyggande av arbetsolyckor, ett hållbart arbetsliv och psykosocial arbetsmiljö. Regeringens avsikt är att besluta om en ny strategi när den tidigare löper ut 2020. Inför detta arbete har Statskontoret fått i uppdrag att utvärdera den nu gällande strategin (A2019/00794/ARM). Regeringen har också inrättat en ny myndighet på området, Myndigheten för arbetsmiljökunskap (Mynak). Mynak är ett nationellt kunskapscentrum för frågor om arbetsmiljö. Myndigheten har till uppgift att ansvara för kunskapsuppbyggnad och kunskapsspridning samt utvärdering och analys i syfte att bidra till att kunskap om arbetsmiljö kommer till användning i praktiken.

Regeringen delar Pensionsgruppens bedömning att ett förlängt arbetsliv förutsätter åtgärder som spänner över flera politikområden. Ett hållbart arbetsliv förutsätter bl.a. utbildnings- och arbetsmarknadsrelaterade åtgärder som förbättrar möjligheterna för vidareutbildning och karriärväxling. En utredare ska biträda Utbildningsdepartementet med att ta fram förslag till åtgärder inom studiemedelsystemet för att främja omställning och vidareutbildning högre upp i åldrarna (U2019/01742/UH). Uppdraget ska redovisas senast den 14 oktober 2019. En utgångspunkt för uppdraget är att förslag och bedömningar senast, och i enlighet med vad som anges om studiemedelsystemet i den sakpolitiska överenskommelsen mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna, det s.k. januariavtalet, ska kunna lämnas i budgetpropositionen för 2021.

Regeringen har dessutom under våren 2019 inlett ett departementsövergripande arbete för frågor kring ett förlängt och hållbart arbetsliv.

Vidare har regeringen i syfte att verka för ett mer inkluderande och åldersoberoende synsätt i arbetslivet inrättat en delegation för främjande av äldre arbetskraft (dir. 2018:83). Delegationen ska bidra till ökad kunskap om forskning om äldres möjligheter och även föreslå åtgärder som motverkar åldersdiskriminering för att bättre tillvarata äldres kompetens och erfarenhet.

Vid en internationell jämförelse är etableringsåldern på arbetsmarknaden relativt hög i Sverige. Mot denna bakgrund har vissa remissinstanser pekat på behovet av ett tidigare inträde på arbetsmarknaden. Regeringen delar denna bedömning och vill här peka på att pensionsöverenskommelsen anger att fokus också behöver sättas på inträdet på arbetsmarknaden för att nå ett längre arbetsliv och långsiktigt hållbara pensioner.

Flera remissinstanser framför att tillräckliga pensionsnivåer inte uppnås endast genom att förlänga arbetslivet utan att dagens pensionsavgift också måste höjas. Såsom anges i pensionsöverenskommelsen är höjda pensionsavgifter inte ett alternativ till ett förlängt arbetsliv. I det längre perspektivet är det dock av stor betydelse för pensionsnivåerna, pensionssystemet och

Prop. 2018/19:133 samhället i övrigt att pensionsavgiften är på rätt nivå. Pensionsgruppen är överens om att avgiftsnivån därför ska analyseras vidare.

Forte för fram att ett alternativ till höjd lägsta uttagsålder vore att informera bättre om de ekonomiska konsekvenserna av ett tidigt uttag. Dagens pensionssystem innebär att den enskilde själv, inom vissa gränser, väljer när han eller hon ska gå i pension. För att underlätta detta beslut har Pensionsmyndigheten ett vidsträckt informationsuppdrag. Myndigheten informerar bl.a. om vilka faktorer som påverkar pensionens storlek och hur stor pensionen antas bli vid olika uttagstidpunkter. Information lämnas i det orangea kuvertet och på myndighetens egen webbplats samt på min pension.se. Pensionsmyndigheten bedriver även omfattande informationsverksamhet genom bl.a. telefonupplysning och genom deltagande i pensionsförberedande möten etc. Trots omfattande informationsinsatser har emellertid inte medelpensioneringsåldern ökat nämnvärt. Tvärtom ökar andelen som tar ut inkomstpension före 65 års ålder, se vidare avsnitt 4.1. Mot denna bakgrund anser regeringen att det inte räcker att endast informera om de ekonomiska drivkrafterna i pensionssystemet för att åstadkomma ett förlängt arbetsliv. Tillgänglig forskning visar inte bara att vi blir allt äldre utan också att äldre i allmänhet är friskare och därför orkar och vill arbeta längre. För att kunna upprätthålla pensionsnivåerna i ett sådant läge anser regeringen att åldersgränsen för när inkomstgrundad ålderspension tidigast kan lämnas bör höjas och anpassas till den ökade medellivslängden sedan pensionsreformen genomfördes. Den återstående medellivslängden för personer i 61 års ålder har ökat med ca tre år mellan 1994, vilket var det år då pensionsreformens beräkningsparametrar beslutades, och 2019. Den lägsta åldern för pensionsuttag behöver således på sikt höjas med åtminstone tre år för att uppnå samma relation mellan den lägsta uttagsåldern och den medellivslängd som gällde för personer i 61 års ålder 1994. Åldersgränsen bör, som Pensionsgruppen har kommit överens om, emellertid höjas stegvis. Det innebär att åldersgränsen i ett första steg föreslås höjas från 61 till 62 år från och med 2020.

Pensionsöverenskommelsen innebär att lägsta åldern för uttag av inkomstgrundad ålderspension under en infasningsperiod ska höjas med tre år 2020, 2023 och 2026 samtidigt som åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd endast höjs med två år 2023 och 2026. Det innebär att intervallet mellan den lägsta uttagsåldern och grundskyddsåldern minskar från nuvarande fyra till tre år. Såsom några remissinstanser har påpekat kommer flexibiliteten och valfriheten för enskilda att själva välja pensionstidpunkt därigenom att minska något. För att motverka trenden att allt fler tar ut pension tidigt, se vidare avsnitt 4.1, anser emellertid regeringen i likhet med Pensionsgruppen, att det är av stor betydelse att den lägsta uttagsåldern höjs redan 2020.

Såsom framgår i avsnitt 4.4 avser regeringen att i senare lagstiftningsarbeten återkomma när det gäller ytterligare höjningar och anpassningar av ifrågavarande åldersgräns från och med 2023 och 2026.

Regeringens förslag: Åldersgränsen för arvsvinstfaktorer ska höjas från 60 till 61 år.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte lämnat några särskilda synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Arvsvinster tilldelas de försäkrade genom att pensionsbehållningen vid varje årsskifte multipliceras med en födelseårsspecifik arvsvinstfaktor. Tilldelningen sker enligt två olika metoder beroende på den försäkrades ålder. Åldersgränserna för arvsvinsttilldelning är anpassade till åldersgränsen för när inkomstgrundad ålderspension tidigast kan lämnas vid 61 års ålder. Arvsvinster efter personer som har avlidit före det år de skulle ha fyllt 60 år fördelas året därpå till de kvarlevande med samma födelseår som de avlidna. Dessa arvsvinster benämns faktiskt uppkomna arvsvinster. När man är 60 år eller äldre baseras arvsvinstfaktorerna i stället på den officiella livslängdsstatistiken för befolkningen, så kallade demografiskt beräknade arvsvinster. Det innebär att för ett enda år, det år den försäkrade fyller 60 år, tilldelas dubbla arvsvinster, dels de faktiskt uppkomna och dels de demografiskt beräknade arvsvinsterna.

Åldersgränsen när inkomstgrundad ålderspension tidigast kan lämnas föreslås nu höjas från 61 till 62 år, se vidare avsnitt 5.2. För att åldersgränserna för arvsvinsttilldelning även fortsatt ska vara anpassade till och ligga ett år före den lägsta uttagsåldern föreslår regeringen att de nu aktuella åldersgränserna för arvsvinsttilldelning ska höjas från 60 till 61 år. Förslaget innebär att varje årskull även fortsättningsvis kommer att tilldelas dubbla arvsvinster endast för en ålder och vid ett tillfälle.

Såsom framgår i avsnitt 4.4 avser regeringen att i senare lagstiftningsarbeten återkomma när det gäller ytterligare höjningar och anpassningar av ifrågakvarande åldersgränser från och med 2023 och 2026.

5.4 Åldersgränserna för förlängd arbetsskadelivränta och för SGI-skydd

Regeringens förslag: Åldersgränserna för livränta till följd av arbetsskada och för SGI-skydd vid sådan livränta ska höjas från 67 till 68 år.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte lämnat några särskilda synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: En arbetsskada är en skada till följd av ett olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet. Den som har drabbats av en arbetsskada kan få olika förmåner genom arbetsskadeförsäkringen. En sådan förmån är arbetsskadelivränta som lämnas om den försäkrade har fått en bestående nedsättning av förmågan att skaffa sig inkomst genom arbete, exempelvis om arbetsskadan inneburit att den försäkrade måste

minska sin arbetstid, omskola sig eller byta arbetsuppgifter eller arbete. För att den försäkrade ska få livränta måste inkomstbortfallet uppgå till minst en femtondel av vad han eller hon tjänade före skadan och vara större än en fjärdedel av prisbasbeloppet för det år när livräntan ska börja lämnas. Livräntan syftar till att ersätta förlusten eller nedsättningen av försörjningsförmågan. Arbetsskadelivränta lämnas längst till och med månaden före den då den försäkrade fyller 65 år (41 kap. 5 § SFB). Om skadan inträffat den månad den försäkrade fyller 65 år eller senare och en sjukpenninggrundande inkomst kan fastställas, lämnas livränta (så kallad förlängd arbetsskadelivränta) längst till och med månaden före den då den försäkrade fyller 67 år (41 kap. 6 § SFB).

SGI-skydd innebär att den försäkrade har rätt att bibehålla sin sjukpenninggrundande inkomst för tid då han eller hon avbryter eller inskränker sitt förvärvsarbete i vissa särskilt angivna situationer. En sådan situation är när den försäkrade får livränta till följd av arbetsskada. SGI-skyddet gäller då längst till och med månaden före den när den försäkrade fyller 65 år. Om den försäkrade får livränta till följd av en arbetsskada som inträffat tidigast den månad då han eller hon fyllde 65 år (förlängd arbetsskadelivränta) gäller SGI-skyddet längst till och med månaden före den när den försäkrade fyller 67 år (26 kap. 22 a § SFB).

Den tid under vilken den försäkrade har möjlighet att efter 65 års ålder få förlängd arbetsskadelivränta, och därmed även kan behålla sin SGI, har ett samband med att en arbetstagare enligt lagen (1982:80) om anställningsskydd (anställningsskyddslagen) har rätt att kvarstå i anställningen till 67 års ålder (prop. 2000/01:78 s. 39 f.). Regeringen har i proposition 2018/19:91 föreslagit att den åldern ska höjas till 69 år i två steg: från 67 till 68 år 2020 och från 68 till 69 år 2023. Regeringen anser att rätten att kvarstå i anställning även fortsättningsvis bör kombineras med en försäkring som under sådan tid täcker eventuella inkomstförluster som förorsakats av arbetsskada. Regeringen föreslår därför att åldersgränserna för förlängd arbetsskadelivränta och för SGI-skydd vid sådan livränta ska anpassas till den föreslagna höjningen av åldern för rätten att kvarstå i anställning. Det innebär att åldersgränserna i ett första steg höjs från 67 till 68 år från och med 2020.

Såsom framgår i avsnitt 4.4 avser regeringen att i senare lagstiftningsarbeten återkomma när det gäller ytterligare anpassningar av ifrågavarande åldersgränser.

5.5 Kommunala servicetjänster för äldre

Regeringens förslag: Åldersgränsen för när kommunala servicetjänster får tillhandahållas utan föregående behovsprövning ska höjas från 67 till 68 år.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte lämnat några särskilda synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Kommuner får inte utan stöd i lag ge understöd till enskilda. Socialtjänstlagen (2001:453) ger kommuner såväl

möjlighet som skyldighet att under vissa förutsättningar ge understöd till bland annat äldre.

Den 1 juli 2018 infördes dock en ny bestämmelse i socialtjänstlagen med innebörden att socialnämnden utan föregående behovsprövning får erbjuda hemtjänst till äldre personer. Syftet är att ge de kommuner som så önskar möjligheter att bevilja äldre kvinnor och män insatser inom äldreomsorg på ett enklare sätt och med större utrymme för delaktighet och självbestämmande (prop. 2017/18:106).

Sedan den 1 juli 2006 har kommunerna möjlighet att utan föregående individuell behovsprövning tillhandahålla servicetjänster åt personer som har fyllt 67 år. Det följer numera av 2 kap. 7 § lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter. Med servicetjänster avses här tjänster som är avsedda att förebygga skador, olycksfall eller ohälsa och som inte utgör personlig omvårdnad. Det är typiskt sett frågan om uppgifter som en yngre, frisk person utan funktionshinder normalt kan utföra själv, exempelvis att byta glödlampor eller tunga lyft. Det är inte frågan om en skyldighet för kommunerna att tillhandahålla nämnda tjänster utan det är kommunerna själva som beslutar om och i så fall vilka tjänster som ska erbjudas, samt för vilka åldersgrupper. Den nuvarande 67-årsgränsen motiverades dels av pensionssystemets flexibla pensionsålder med rätt att kvarstå i anställning till 67 år, dels av att personer upp till 67 års ålder normalt inte har svårt att själva utföra de sysslor som omfattas av begreppet servicetjänster (prop. 2005/06:115 s. 149).

Regeringen har i proposition 2018/19:91 föreslagit att arbetstagare ska ha rätt att kvarstå i anställningen till 69 år. Åldersgränsen föreslås höjas i två steg: från 67 till 68 år 2020 och från 68 till 69 år 2023. Regeringen anser att den nuvarande kopplingen mellan åldersgränsen för de kommunala servicetjänsterna och rätten att kvarstå i anställning bör bibehållas. Såsom har anförts ovan under avsnitt 5.2 förhåller det sig vidare så att vi nu inte bara blir äldre utan också i allmänhet är allt friskare. Mot bakgrund härav bedömer regeringen att personer upp till i vart fall 68 års ålder i allmänhet inte har svårt att själva utföra de sysslor som omfattas av begreppet servicetjänster.

Regeringen föreslår därför att åldersgränsen för de kommunala servicetjänsterna ska anpassas till de föreslagna ändringarna i anställningsskyddslagen. Det innebär att åldersgränsen för de kommunala servicetjänsterna i ett första steg höjs från 67 till 68 år från och med 2020.

Såsom framgår i avsnitt 4.4 avser regeringen att i senare lagstiftningsarbeten återkomma när det gäller ytterligare anpassningar av ifrågavarande åldersgräns.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

6.1 Socialförsäkringsbalken

Regeringens förslag: Ändringarna i socialförsäkringsbalken ska träda i kraft den 1 december 2019 och tillämpas första gången för förmåner som avser tid från och med den 1 januari 2020.

Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för den som har uppnått respektive åldersgräns före den 1 januari 2020.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Förhandlings- och samverkansrådet PTK* föreslår att införandefasen ska förlängas. *Sveriges akademikers centralorganisation (Saco)* anser att det första steget att höja den lägsta pensionsåldern bör skjutas fram till 2023. Några remissinstanser, däribland *Lunds universitet* och ett antal privatpersoner, avstyrker förslaget eftersom de anser att berörda ges för kort framförhållning.

Skälen för regeringens förslag: Det är rimligt att lagändringar genomförs med god framförhållning så att berörda får tid för anpassning. Mot detta måste dock många gånger vägas behovet av att snabbt uppnå syftet med föreslagen reglering.

Den återstående medellivslängden vid 61 års ålder har ökat med ca tre år sedan riksdagen beslutade om huvudprinciperna för det nuvarande pensionssystemet 1994. Eftersom inkomstpensionen numera ska betalas ut under betydligt längre tid än tidigare har pensionsnivåerna sjunkit med ca 16 procent vid uttag från den lägsta uttagsåldern. Fortsätter medellivslängden att öka kommer pensionsnivåerna att sjunka ytterligare om inte arbetslivet samtidigt förlängs.

Pensionsgruppens överenskommelse från den 14 december 2017 och förslagen i Ds 2019:2 innebär att åldersgränsen för när inkomstgrundad ålderspension tidigast kan lämnas anpassas till den ökade medellivslängden sedan 1994. Överenskommelsen innebär att åldersgränsen höjs i tre steg: från 61 till 62 år 2020 och från 62 till 63 år 2023. Pensionsgruppen kom också överens om att åldersgränsen från och med 2026 ska knytas till riktåldern för pension vilket enligt nuvarande beräkningar innebär att åldersgränsen då kommer att bli 64 år. Genom dessa åtgärder kommer pensionsnivåerna vid uttag från den lägsta uttagsåldern att återställas till vad som gällde 1994.

Ett antal remissinstanser, däribland *Lunds universitet*, *PTK* och ett antal privatpersoner, har anfört att en höjd lägsta uttagsålder för pension redan från och med 2020 inte ger berörda tillräckligt god framförhållning.

Regeringen delar remissinstansernas uppfattning att pensionsöverenskommelsen och förslagen i Ds 2019:2 om höjd åldersgräns för uttag av inkomstgrundad ålderspension från och med 2020 ger en relativt kort framförhållning. Regeringen anser det dock mycket angeläget att reformarbetet för att motverka att pensionsnivåerna sänks ytterligare inleds så snart som möjligt. Regeringen vill här även framhålla att huvud dragen av förslagen om höjda pensionsåldrar har varit kända sedan i

april 2013 när Pensionsåldersutredningen lämnade sitt slutbetänkande (SOU 2013:25). Den närmare tidsplanen för förslagets genomförande har kommunicerats genom pensionsöverenskommelsen i mitten av december 2017. Lagförslag i enlighet med riktlinjerna i pensionsöverenskommelsen har remitterats i början av 2019 genom promemorian Höjda åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem (Ds 2019:2).

Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan har i vissa fall, särskilt vid månadsersättningar, behov av att kunna fatta beslut om ersättning en tid före den period ersättningen avser. Exempelvis fattas beslut om ersättning för januari månad vanligen redan under föregående månad, det vill säga under december. Med hänsyn till detta bör de nu föreslagna lagändringarna i socialförsäkringsbalken träda i kraft den 1 december 2019 och tillämpas för förmåner som avser tid från och med den 1 januari 2020.

Såsom framgår i avsnitt 4.4 avser regeringen att i senare lagstiftningsarbeten återkomma när det gäller ytterligare höjningar och anpassningar av ifrågavarande åldersgränser från och med 2023 och 2026.

Den som är född 1958 kan enligt nuvarande åldersregler beviljas inkomstgrundad ålderspension från och med den månad under 2019 då han eller hon fyller 61 år. Utan övergångsregler skulle de av dessa personer som inte börjar ta sin pension under 2019 fråntas denna möjlighet när åldersgränsen höjs till 62 år den 1 januari 2020. De skulle då bli tvungna att vänta till den månad under 2020 när de fyller 62 år. För att undvika en sådan situation anser regeringen att lagstiftningen bör innefatta en övergångsreglering med innebörden att äldre föreskrifter ska fortsätta att gälla för den som uppnår respektive åldersgräns före den 1 januari 2020. Det innebär exempelvis att de som redan har fyllt 61 år när åldersgränsen för uttag av inkomstgrundad ålderspension höjs till 62 år 2020, fortsatt ska ges möjlighet att ta ut inkomstgrundad ålderspension enligt tidigare regler, det vill säga från 61 års ålder.

6.2 Kommunala servicetjänster

Regeringens förslag: Lagändringen om höjning av åldersgränsen för de kommunala servicetjänsterna från 67 till 68 år ska träda i kraft den 1 januari 2020.

Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för den som har fyllt 67 år före den 1 januari 2020.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte lämnat några särskilda synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen föreslår i avsnitt 5.5 att åldersgränsen för när kommuner får tillhandahålla servicetjänster för äldre utan föregående behovsprövning enligt lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter ska höjas från 67 till 68 år. Som framgår där anser regeringen att åldersgränsen bör följa åldern för rätt att kvarstå i anställning enligt lagen (1982:80) om anställningsskydd, som i proposition 2018/19:91 föreslås höjas den 1 januari 2020. Det innebär att den nu föreslagna lagändringen om höjning av åldersgränsen för de kommunala

Prop. 2018/19:133 servicetjänsterna från 67 till 68 år också bör träda i kraft den 1 januari 2020.

Såsom framgår i avsnitt 4.4 avser regeringen att i senare lagstiftningsarbeten återkomma när det gäller ytterligare höjningar och anpassningar av ifrågasvarande åldersgräns.

I likhet med promemorians förslag anser regeringen att lagstiftningen ska innefatta en övergångsreglering med innebörden att äldre föreskrifter ska fortsätta att gälla för dem som har fyllt 67 år före lagens ikraftträdande.

7 Konsekvenser av förslagen

7.1 En riktålder för pension införs

Förslaget innebär att den årsvisa beräkningen av riktåldern för pension påbörjas 2020 och att den fastställda riktåldern därefter gäller i anknuten regelverk sex år senare. Åldersgränserna i pensionssystemet och i angränsande trygghetssystem knyts därmed till riktåldern från och med 2026.

Att riktåldern på detta sätt kommer att beräknas redan från och med 2020 har inga omedelbara konsekvenser vare sig för individen, företagen, det offentliga eller för jämställdheten m.m. Som framgår av avsnitt 4.4 avser regeringen att återkomma med förslag att knyta andra åldersrelaterade regelverk till riktåldern från och med 2026. Det är först då som effekterna av riktåldern kan förväntas inträffa. Eftersom riktåldern emellertid åskådliggör till vilken ålder man förväntas arbeta för att få en kompensationsgrad motsvarande tidigare generationers kan dock vissa signaleffekter förväntas inträffa redan när riktåldern börjar beräknas 2020. Det är möjligt att fler redan då väntar med att ta ut den allmänna pensionen trots att den beräknade riktåldern alltså ska börja gälla först sex år senare. Men det är också tänkbart att fler i stället väljer att ta ut pension tidigare i tron att man därigenom kan undgå att omfattas av de höjda åldersgränserna.

Pensionsmyndigheten påpekar att en konsekvens av att inte använda sig av en kohortspecifik riktålder utan en som gäller från och med ett visst år blir att olika årskullar får olika långa intervall mellan lägsta uttagsåldern av inkomstgrundad pension och åldern för garantipension/riktålder. Detta gäller sedan även intervallet mellan riktåldern och las-åldern. Myndigheten menar att det kan upplevas som orättvist att vissa årskullar får ta ut ålderspension fem år före riktåldern när andra får göra det först tre år före riktåldern. De olika intervallen mellan åldersgränserna är emellertid en konsekvens av pensionsöverenskommelsen och av de initiala höjningar som enligt överenskommelsen ska genomföras 2020, 2023 och 2026. När åldersgränserna därefter styrs av riktåldern kommer intervallet att vara tre år förutom vid de få tillfällen när riktåldern höjs och en årskull kommer att få ett fyraårigt intervall. Dessutom finns det ett behov av att riktåldern samspelar med åldersgränsen för rätten att kvarstå i anställning vilken kommer att höjas från och med ett visst år och inte fastställas för en viss årskull, se vidare avsnitt 4.3.

I tabell 7.1 redovisas prognos för riktåldern under perioden 2026–2052. Prop. 2018/19:133
 I tabell 7.2 redovisas i stället prognos för riktåldern för födda 1960–1984
 med hänsyn tagen till föreslagen övergångsbestämmelse.

Tabell 7.1 Prognos för riktåldern 2026–2052

Enligt SCB:s befolkningsframskrivning den 12 april 2019

Beräkningsår	Tillämpas	Riktålder	Oavrundad riktålder
2020	2026	67	66,96
2021	2027	67	67,02
2022	2028	67	67,08
2023	2029	67	67,15
2024	2030	67	67,20
2025	2031	67	67,27
2026	2032	67	67,33
2027	2033	67	67,40
2028	2034	67	67,47
2029	2035	68	67,53
2030	2036	68	67,60
2031	2037	68	67,66
2032	2038	68	67,73
2033	2039	68	67,79
2034	2040	68	67,86
2035	2041	68	67,92
2036	2042	68	67,98
2037	2043	68	68,05
2038	2044	68	68,11
2039	2045	68	68,17
2040	2046	68	68,23
2041	2047	68	68,29
2042	2048	68	68,35
2043	2049	68	68,41
2044	2050	68	68,47
2045	2051	69	68,53
2046	2052	69	68,59

Enligt SCB:s befolkningsframskrivning den 12 april 2019

Födelse- år	Riktålder
1960	67
1961	67
1962	67
1963	67
1964	67
1965	67
1966	67
1967	67
1968	68
1969	68
1970	68
1971	68
1972	68
1973	68
1974	68
1975	68
1976	68
1977	68
1978	68
1979	68
1980	68
1981	68
1982	68
1983	69
1984	69

7.2 Höjd åldersgräns för när inkomstgrundad ålderspension tidigast kan lämnas

I detta avsnitt redovisas de ekonomiska effekterna av förslaget att lägsta åldern för uttag av inkomstgrundad ålderspension (inkomstpension och premiepension) höjs från 61 till 62 år 2020. Förslagets ekonomiska konsekvenser för individer presenteras i avsnitt 7.2.2. I avsnittet som behandlar de ekonomiska effekterna för den offentliga sektorn, 7.2.3, inkluderas även effekterna av att åldersgränsen för rätten att kvarstå i anställning föreslås höjas från 67 till 68 år 2020 (prop. 2018/19:91).

7.2.1 Vilka som berörs av regleringen

De personer som berörs av den höjda åldersgränsen för uttag av inkomstgrundad ålderspension är de som är födda 1959 eller senare. Under de

senaste åren har 7–8 procent tagit ut inkomstpension vid 61 års ålder. Det är dock vanligt förekommande att kombinera pensionsuttag med fortsatt hel- eller deltidarbete. Ett uttag av pension innebär därför inte alltid ett definitivt utträde från arbetsmarknaden.

De arbetsgivare som berörs av förslaget är de som har anställda vilka annars skulle avslutat sin anställning och gått i pension vid 61 års ålder. Regeringen bedömer att förslaget inte särskilt kommer att beröra någon viss bransch, sektor eller företagsstorlek.

7.2.2 Ekonomiska konsekvenser för individen

En höjd lägsta pensionsålder medför att fler personer sannolikt kommer att stanna kvar längre i arbetslivet än de annars skulle ha gjort, vilket kommer att vara ekonomiskt gynnsamt för de flesta.

Bland dem som påverkas av förslagen kan de kortsiktiga effekterna på den disponibla inkomsten i vissa fall skilja sig från effekterna på lång sikt. Effekterna på kort sikt, dvs år 1 i tabellerna nedan, kan bli antingen positiva eller negativa bl.a. beroende på individens möjligheter att stanna kvar i arbetskraften. En mindre grupp individer som av olika skäl inte har möjlighet att arbeta ytterligare ett år, och som inte heller har rätt till annan ersättning, får däremot ett betydande inkomstbortfall under det första året. Samtidigt har reformen positiva effekter på lång sikt för de allra flesta, effekter som i allmänhet uppväger de inkomstminskningar som uppkommer det första året. De som skjuter upp sitt uttag av pension kommer att få högre pension resten av livet på grund av kortare beräknad återstående livslängd och därmed lägre delningstal. De som väljer att arbeta ytterligare ett år kommer dessutom att fortsätta tjäna in pensionsrätter vilket ger livsvarigt högre pension. Det kommer även att finnas personer som lämnar arbetskraften och saknar egen inkomst från arbete, sjukpenning, sjukersättning eller arbetslöshetsersättning det sista året. Dessa kommer inte att tjäna in någon ytterligare pensionsrätt, men deras pensionsbehållning kommer att vara densamma som före reformen. Eftersom delningstalen blir lägre då pensionen förväntas betalas ut under en kortare tid blir pensionen livsvarigt högre. Även de som lämnar arbetskraften helt de sista åren kommer därför att kompenseras fullt ut för bortfallet av pension, förutsatt att de uppnår genomsnittlig livslängd.

Den höjda åldersgränsen berör personer i olika delar av inkomstfördelningen i olika grad, vilket visas nedan.

Eftersom det råder stor osäkerhet om hur den ändrade åldersgränsen kommer att påverka personers beteende används tre typfall för att illustrera hur förändringen påverkar den disponibla inkomsten på kort och lång sikt för individer i olika situationer som gör olika val.¹

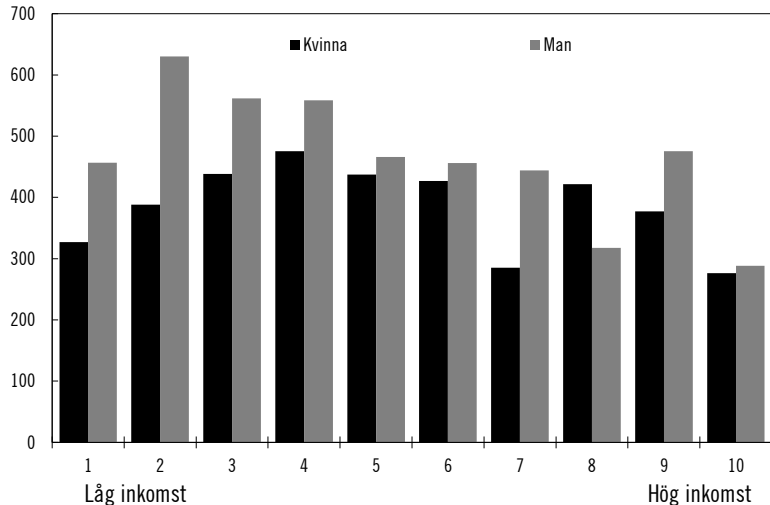
Var i inkomstfördelningen finns de som gör ett tidigt uttag av inkomstgrundad ålderspension?

I figur 7.1 har alla 60-åringar först sorterats efter sin ekonomiska standard året innan inkomstpension tas ut. Därefter har de delats in i tio lika stora

¹ Typfallen är beräknade med samma antagandebild som i Ds 2019:2.

inkomstgrupper. Staplarna visar hur de som berörs av den höjda lägsta åldern, dvs. de som tog ut inkomstpension vid 61 års ålder, är fördelade mellan dessa inkomstgrupper. Det rör sig om något färre kvinnor (3 900) än män (4 700). Kvinnorna är relativt jämnt fördelade över inkomstgrupperna, men männen är något mer vanligt förekommande i de lägre inkomstgrupperna.

Figur 7.1 Antal personer som tog ut inkomstpension vid 61 års ålder fördelat på deras inkomster vid 60 års ålder, 2016

Anm. Decilindelningen är gjord på ekonomisk standard för de som är fyllda 60 år vid årets slut.
Källa: Egna beräkningar.

Effekter för individen av en höjd åldersgräns för inkomstgrundad ålderspension från 61 till 62 år

Den initiala effekten av en höjd åldersgräns för inkomstgrundad ålderspension, som uppkommer det år personen fyller 61 år, varierar beroende på de val individen gör utifrån gällande regler. Enbart 8 procent av alla som tog ut inkomstpension vid 61 års ålder hade inte helt uttag av inkomstpensionen. Av dem som med gällande regler tog ut inkomstpension vid 61 års ålder hade två tredjedelar fortfarande arbetsinkomst vid 62 års ålder, samtidigt som de tog ut pension. Ungefär hälften av samtliga med inkomstpension vid 61 års ålder hade en arbetsinkomst på över 120 000 kronor året därpå. Dessa individer kommer initialt att få en lägre inkomst när pension inte kan tas ut förrän vid 62 års ålder, men därefter högre pension under resten av livet. Andra som tar ut pension vid 61 års ålder slutar helt att arbeta. Om de vid höjd lägsta ålder har möjlighet och väljer att fortsätta arbeta på heltid ytterligare ett år, kommer de i allmänhet att få högre inkomst det första året och därefter en livsvarigt högre pension. Ett antal individer i denna grupp kan i stället komma att få någon form av transferering såsom sjukpenning eller arbetslöshetsersättning under hela eller del av året. Bland dem som med gällande regler tar ut pension vid 61 års ålder kan det också finnas en grupp som varken kommer att arbeta eller har möjlighet att få någon annan form av ersättning. De kommer initialt att

få lägre inkomst men högre livsvarig pension till följd av ett lägre delningstal. Nedan redovisas effekterna av reformer på kort och lång sikt för tre olika typfall. Begreppet pension inkluderar här såväl allmän pension som tjänstepension.

Typfall 1. En person som slutade arbeta vid 61 års ålder och tog ut pension fortsätter nu att arbeta heltid ytterligare ett år utan pension

Det första typfallet gäller en person som vid gällande regler skulle sluta arbeta och ta ut pension vid 61 års ålder, men som med höjd lägsta ålder fortsätter arbeta heltid ytterligare ett år. Lönen sätts till drygt 29 000 kronor, genomsnittet för motsvarande personer 2016. Detta ger enligt typfallsmodellen en pension på drygt 14 000 kronor. Eftersom arbetsinkomsten är högre än den allmänna pensionen för dessa individer blir den disponibla inkomsten högre det första året. Skillnaden uppgår till drygt 12 000 kronor vid 61 års ålder, se tabell 7.3. Ett senarelaggt uttag av inkomstpension får även effekt på lång sikt. En person som tar ut inkomstpension vid 62 år i stället för vid 61 år får en pension som är högre resten av livet. Första året är den 812 kronor högre per månad än den varit vid 61 år mätt i fasta priser. Det motsvarar en ökning på 5,7 procent. Ett lägre delningstal bidrar med 3,1 procentenheter och högre pensionsbehållning med 2,6 procentenheter. Den pension de inte får år 1 kommer alltså i stället att betalas ut som en något högre pension under resten av livet.

Tabell 7.3 Person som slutar arbeta helt och tar ut pension fortsätter arbeta heltid vid 61 år utan pension, kronor per månad

	Före reform	Efter reform	Differens år 1	Differens år 2 (första pensionsutbetalningen)
Lön	0	29 575	29 575	0
Pension	14 238	0	-14 238	812
Skatt	-3 687	-6 721	-3 034	-229
Disponibel inkomst	10 552	22 854	12 303	583

Källa: Egna beräkningar i Pensionsmyndighetens typfallsmodell och Fasits typfallsmodell.

Prop. 2018/19:133 *Typfall 2. En person som arbetade vidare efter 61 års ålder och tog ut pension fortsätter nu att arbeta heltid ytterligare ett år utan pension*

För dem som vid gällande regler arbetar vidare på heltid samtidigt som de tar ut inkomstpension och som vid höjd lägsta ålder bara fortsätter att jobba heltid blir effekten motsatt föregående typfall, men något mindre det första året då pensionsinkomsten inte kommer att betalas ut. Den disponibla inkomsten blir omkring 9 600 kronor lägre per månad det första året, se tabell 7.4. På lång sikt blir dock pensionen högre. Den första pensionsutbetalningen blir 436 kronor högre, vilket motsvarar en ökning på 3,1 procent². Eftersom arbetsinkomsten är oförändrad beror ökningen här enbart på ett lägre delningstal.

Tabell 7.4 Person som tog ut pension vid 61 års ålder och arbetade heltid, kronor per månad

	Före reform	Efter reform	Differens år 1	Differens år 2 (första pensionsutbetalningen)
Lön	29 575	29 575	0	0
Pension	14 238	0	-14 238	436
Skatt	-11 362	-6 721	4 642	-121
Disponibel inkomst	32 451	22 854	-9 597	315

Källa: Egna beräkningar i Pensionsmyndighetens typfallsmodell och Fasits typfallsmodell.

Typfall 3. En person som arbetade vidare på halvtid efter 61 års ålder och tog ut pension fortsätter nu att arbeta heltid ytterligare ett år

För en person som med gällande regler tar ut inkomstpension vid 61 års ålder men fortsätter deltidsarbete och som vid höjd lägsta ålder väljer att fortsätta jobba heltid blir den kortsiktiga effekten mindre. Med samma timlön och pension som i typfall 2 ökar den disponibla inkomsten på kort sikt, dvs. vid 61 års ålder, med 979 kronor per månad, se tabell 7.5. På lång sikt ökar pensionen, första året med 624 kronor per månad. Det motsvarar en ökning på 4,4 procent. Ett lägre delningstal bidrar här med 3,1 procentenheter och högre pensionsbehållning med 1,3 procentenheter.

² Totalt sett kommer en person med genomsnittlig livslängd ha samma pensionsbehållning och därför under sitt liv få samma pensionsutbetalningar. Att förändringen i den första pensionsutbetalningen multiplicerat med genomsnittlig återstående livslängd inte exakt motsvarar den uteblivna pensionen år 1 beror på pensionssystemets tekniska utformning, där bl.a. den s.k. förskottsräntan har betydelse. För ytterligare information se Pensionssystemets årsredovisning, Pensionsmyndigheten.

Tabell 7.5 Person som tog ut pension vid 61 år och arbetade halvtid fortsätter att arbeta heltid ytterligare ett år, kronor per månad

Prop. 2018/19:133

	Före reform	Efter reform	Differens år 1	Differens år 2 (första pensionsutbetalningen)
Lön	14 788	29 575	14 787	0
Pension	14 238	0	-14 238	624
Skatt	-7 151	-6 721	430	-175
Disponibel inkomst	21 875	22 854	979	449

Källa: Egna beräkningar i Pensionsmyndighetens typfallsmodell och Fasits typfallsmodell.

7.2.3 Ekonomiska effekter för offentlig sektor

Enligt förslaget i denna proposition ska åldersgränsen för uttag av inkomstgrundad ålderspension (inkomstpension och premiepension) höjas från 61 till 62 år 2020. Samtidigt ska också åldersgränsen för rätten att kvarstå i anställning i ett första steg höjas från 67 till 68 år 2020 enligt förslag i propositionen Anställningsskyddet förlängs tills arbetstagaren fyllt 69 år (prop. 2018/19:91). I detta avsnitt redovisas de offentlig-finansiella effekterna av båda dessa förändringar.

Effektberäkningarna är behäftade med osäkerhet. Det är exempelvis svårt att bedöma i vilken utsträckning förändringar i pensionssystemet påverkar sysselsättningsgraden bland äldre. Det är också svårt att avgöra hur förändringarna påverkar uttaget av pension då detta inte alltid följer utträdet från arbetsmarknaden.

Effekter på arbetsmarknaden

Effekten på de offentliga finanserna av de föreslagna regelförändringarna beror i stor utsträckning på hur dessa påverkar den makroekonomiska utvecklingen, och då särskilt arbetsmarknaden. Analysen av effekterna på arbetsmarknaden är utförd i Finansdepartementets demografiska modell AMOD med basår 2018.³

Antalet personer som är i arbetskraften 2020 påverkas dels av att det då inte längre kommer att vara möjligt att ta ut ålderspension vid 61 års ålder, dels av att las-åldern höjs från 67 till 68 år. För att bedöma effekten av regeländringarna används som utgångspunkt en ansats där de individer som påverkas antas uppvisa samma beteenden som individer som är ett år yngre, dvs. individer som redan omfattas av motsvarande regler.

Den höjda lägsta åldern för uttag av ålderspension, från 61 till 62 år, antas således medföra att 61-åringarna (som då inte längre kan få ålderspension) ändrar sitt arbetsmarknadsbeteende så att det motsvarar det

³ AMOD innehåller utfallsdata från SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) fram till 2018 för olika arbetsmarknadsstatus såsom arbetskraft, arbetslöshet och arbetade timmar, fördelade på kön, ålder och geografisk härkomst. Varje kohorts arbetsmarknadsstatus skrivs fram med SCB:s befolkningsprognos (publicerad i april 2019). Den demografiskt betingade utvecklingen av respektive arbetsmarknadsvariabel återspeglar därmed både förändringar i befolkningens storlek och sammansättning.

beteende som 60-åringar uppvisade 2018. Det betyder att 61-åringarna 2020 i stort antas bete sig som 60-åringarna gjorde 2018 vad gäller exempelvis pensionsgrad. Men det antas även att andelen som är sjuka både i och utanför arbetskraften är något högre för 61-åringar jämfört med 60-åringar i dag. Sammantaget innebär förslagen att arbetskraftsdeltagandet, sysselsättningsgraden och antalet arbetade timmar förväntas öka.

I bedömningen av effekterna på arbetsmarknaden av den höjda las-åldern antas 67-åringarna 2020 bete sig som 66-åringarna gjorde 2018 med avseende på pensionsgrad. Sammantaget innebär även detta att arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden förväntas öka. Även antalet arbetade timmar förväntas öka, men motverkas till viss del av bland annat högre sannolikhet att vara sjuk bland 67-åringarna jämfört med 66-åringarna.

För att få fram effekten av regelförändringarna jämförs beräkningarna med ett scenario utan regeländringar.

Tabell 7.6 Effekter på arbetsutbudet 2020 av förändrade åldersgränser 2020

Tusental personer, procent av befolkningen

	61 år	67 år	15–74 år
Befolkning (tusental)	114	108	7 540
Sysselsatta (tusental)			
Före reform	87	25	5 174
Efter reform	90	30	5 181
Differens	2	5	7
Sysselsättningsgrad (%)			
Före reform	76,5	23,3	68,6
Efter reform	78,6	27,7	68,7
Differens	2,1	4,4	0,1

Anm. Antalet sysselsatta i nivå skiljer sig från bedömningen av potentiell sysselsättning som regeringen redovisar i Budgetpropositionen för 2019. Siffrorna i tabellen baseras på en demografisk framskrivning med respektive utan pensionsreform. I bedömningen av potentiell sysselsättning som normalt redovisas beaktas även effekter av andra strukturella förändringar. Denna skillnad påverkar dock endast nivån och inte skillnaden mellan de båda scenarierna. Olikheten mellan differenser och skillnader mellan nivåer beror på avrundning.

Såväl höjningen av den lägsta uttagsåldern för inkomstgrundad ålderspension som höjningen av las-åldern bedöms ha positiva sysselsättnings-effekter, men effekten av höjningen av las-åldern bedöms vara störst, se tabell 7.6. Sammantaget bedöms regelförändringarna innebära att antalet sysselsatta ökar med ca 7 000 personer.

Den genomsnittliga årsarbetstiden i de två åldersgrupperna (61-åringar och 67-åringar) är lägre än genomsnittet för åldersgruppen 15–74 år, vilket gör att antalet arbetade timmar bedöms öka något mindre än antalet sysselsatta.

Såväl antalet sysselsatta som antalet arbetade timmar antas öka omedelbart 2020 utan något anpassningsförlopp.

Bedömningen av regelförändringarnas effekter på de offentliga finanserna utgår, i huvudsak, från förhållandet mellan makroekonomin, i synnerhet arbetsmarknaden, och den offentliga sektorns inkomster (skatter och avgifter) och utgifter (pensioner, andra ersättningar, m.m.) som råder i regeringens prognos i 2019 års vårproposition (prop. 2018/19:100). Den grundläggande ansatsen är att sambandet mellan olika makroekonomiska variabler och den offentliga sektorns inkomster och utgifter hålls konstanta⁴, vilket förutsätter att faktorer som produktivitetstillväxt, spar-kvot, vinstandel, prisökningstakt, m.m. inte påverkas av reformförslaget. Detta innebär att de bedömda offentligfinansiella reformeffekterna huvudsakligen uppkommer som en följd av de antagna arbetsmarknads-effekterna, jämte den direkta effekt som uppkommer av att en åldersgrupp (61-åringarna) inte ges möjlighet att ta ut allmän pension.

Fler sysselsatta och fler arbetade timmar gör att BNP ökar jämfört med om inga regler i pensionssystemet ändras. Skatteunderlagen och därmed de offentliga intäkterna ökar också något jämfört med en utveckling utan regelförändringar⁵. Samtidigt minskar pensionssystemets utgifter till följd av att antalet pensionärer minskar. Minskningen av antalet ålders-pensionärer är permanent, till följd av höjningen av den tidigaste åldern för uttag av ålderspension. Mindre årliga variationer i den permanenta effekten uppkommer dock på grund av olika kohortstorlekar. Den kort-siktiga effekten på antalet pensionärer av höjd las-ålder är marginell. I tabell 7.7 redovisas reformens effekt på de offentliga finanserna för 2020.⁶

⁴ För en mer utförlig beskrivning av de beräkningsprinciper dessa beräkningar vilar på, se ”Teknisk bilaga till Bedömning av finanspolitikens långsiktiga hållbarhet”, april 2019, (<https://www.regeringen.se/496f08/contentassets/5c13056c518747879317e2145e24399c/teknisk-bilaga-till-bedomning-av-finanspolitikens-langsiktiga-hallbarhet-april-2019.pdf>).

⁵ I beräkningarna antas inga effekter på produktiviteten uppkomma.

⁶ Eftersom personer fyller år över hela året och approximativt i genomsnitt i mitten av året får de nya åldersgränserna bara halv effekt 2020. Av Tabell 7.8 framgår den fulla effekten på det finansiella sparandet för offentlig sektorns olika delar, som nås först 2021.

Tabell 7.7 Offentligfinansiella effekter 2020 av förändrade åldersgränser 2020

Miljarder kronor

	Totalt	Stat	ÅP	Kommun
Inkomster	1,0	0,5	0,2	0,3
Skatter	1,0	0,5	0,2	0,3
Transfereringar	0,0	0,0	0,0	0,0
Kapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Utgifter	0,0	0,3	-0,6	0,3
Transfereringar ¹	-0,3	0,3	-0,6	0,0
Varav hushåll	-0,4	0,2	-0,6	0,0
Konsumtion	0,3	0,0	0,0	0,3
Investeringar	0,0	0,0	0,0	0,0
Kapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansiellt sparande	1,1	0,2	0,8	0,0

Anm. På grund av avrundningar summerar inte alltid siffrorna. Sektorerna är enbart summerbara till offentlig sektor när det gäller sparandet. För inkomster och utgifter följer redovisningen gängse konsolideringsprinciper, vilket innebär att sektorernas respektive inkomster och utgifter inte alltid summerar till offentlig sektorns inkomster och utgifter.

¹ Inklusive transfereringar till hushåll, företag och utlandet, samt mellan den offentliga sektorns olika delar. Effekten på pensionssystemets (ÅP) transfereringsutgifter uppkommer huvudsakligen av minskade pensionsutbetalningar till följd av den höjda lägsta åldern. Effekten till följd av den höjda åldersgränsen för las bedöms vara försumbar.

Eftersom förändringarna i antalet sysselsatta, BNP och antalet ålderspensionärer är relativt små är även den offentligfinansiella effekten begränsad, se tabell 7.8. Sparandet beräknas förbättras, i första hand i pensionssystemet där utgifterna för ålderspensioner minskar. Även staten får ett starkare sparande när skatteintäkterna ökar.^{7,8} Efter 2021 sker ingen ytterligare förstärkning av det finansiella sparandet i någon av sektorerna. Det sker vissa förändringar i utgifts- och inkomstsammansättningen men dessa tar ut varandra, vilket innebär att effekten på sparandet är densamma 2022 som 2021. Sparandet i staten bör i nominella termer stärkas ytterligare åren efter bedömningshorisonten som en effekt av förslagen, medan effekten på sparandet i ålderspensionssystemet bör minska över tid (på sikt kommer effekten på sparandet rentav att vara nära noll, när det minskade antalet pensionärer helt motverkas av höjda pensioner).

⁷ I den aktuella beräkningen tillämpas de beräkningsprinciper som gäller för regeringens kort- och medelfristprognoser. Detta innebär att den inkomstförstärkning som uppkommer via det högre skatteunderlaget, till följd av det förlängda arbetslivet, antas i dessa beräkningar användas till en ökad konsumtion i kommunsektorn 2020 och 2021.

⁸ Kommunsektorns sparande stärks även något av minskade utgifter för utbetalda avtalspensioner, som antas minska på samma sätt som ålderspensionen. I staten har avtalspensionerna i stället en negativ effekt på det finansiella sparandet, eftersom det för staten är avsättningarna och inte utbetalningarna som har betydelse för det finansiella sparandet. I båda fallen är dessa effekter försumbara.

Tabell 7.8 Effekten på finansiellt sparande av förändrade åldersgränser 2020

Prop. 2018/19:133

Miljarder kronor (om ej annat anges)

	2020	2021	2022
Finansiellt sparande offentlig sektor	1,1	2,2	2,2
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>
Staten	0,2	0,5	0,5
Ålderspensionssystemet	0,8	1,7	1,7
Kommunsektorn	0,0	0,0	0,0
Primärt finansiellt sparande offentlig sektor	1,1	2,1	2,1
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>

Den offentligfinansiella effekten av förslagen som träder i kraft 2020 redovisas för vissa typer av förmåner i tabell 7.9. Beräkningarna av dessa baseras på de effekter på arbetsutbudet som beskrivs ovan, se tabell 7.6.

Tabell 7.9 Utgiftsökningar för vissa typer av förmåner år 2021

Miljoner kronor

	2020	2021
Sjukpenning ¹	22	44
Arbetslöshetsersättning ¹	10	20
Aktivitetsstöd ¹	13	26
Arbetskadeföränta ¹	2	3

¹ Inklusive statlig ålderspensionsavgift.

De statliga utgifterna för sjukpenning, arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd beräknas öka något till följd av de förslag som införs 2020. Det kan även uppstå något ökade utgifter för arbetskadeföränta i och med att fler 61-åringar väntas ingå i arbetskraften. Konsekvenserna av förslaget om höjd åldersgräns för förlängd arbetskadeföränta redovisas i avsnitt 7.4.

7.2.4 Konsekvenser för kommunerna

En höjd lägsta ålder för uttag av inkomstgrundad ålderspension kan öka kommunernas utgifter för ekonomiskt bistånd. Flera kommuner, bland annat *Eslövs kommun*, påpekar i sina remissvar att det är möjligt att fler personer som saknar andra inkomster än pension vid 61 års ålder i stället kommer att ansöka om ekonomiskt bistånd när åldersgränsen höjs till 62 år 2020. Regeringen bedömer att utgiftsökningen är liten, cirka 15 miljoner kronor för år 2020.

Kommunsektorns inkomster och utgifter redovisas i tabell 7.7. Det framgår av beräkningen att kommunernas ökade skatteintäkter väntas bli ungefär lika stora som utgiftsökningarna för vård, skola och omsorg m.m. I tabellen ingår ekonomiskt bistånd i transfereringar till hushållen men avrundas till noll. Konsekvenserna av förslaget om höjd åldersgräns för de kommunala servicetjänsterna redovisas i avsnitt 7.6.

7.2.5 Effekter på inkomstpensionssystemet

Inkomstpensionens avgiftsnetto, influtna pensionsavgifter minus pensionsutbetalningar, har sedan en tid tillbaka varit negativt. Det innebär att mer pengar betalas ut från buffertfonden (AP1–4) än vad som betalas in som pensionsavgifter. Höjningen av den lägsta åldern för uttag av inkomstgrundad ålderspension från 61 till 62 år innebär att avgiftsnettot blir något mindre negativt på kort sikt eftersom pensionsutbetalningarna minskar när 61-åringar inte längre kan ta ut inkomstpension. Dessutom tillkommer högre pensionsavgifter om arbetslivet förlängs. Det förbättrade avgiftsnettot stärker buffertfonden vilken utgör ca 14 procent av pensions-systemets tillgångar.

Pensionssystemet stärks ytterligare på grund av de högre pensionsavgifterna och eftersom omsättningstiden troligen förlängs när det inte längre blir möjligt att ta ut allmän pension vid 61 års ålder. Detta utgör de återstående 86 procenten av pensionssystemets tillgångar.

7.2.6 Konsekvenser för jämställdhet

Ungefär 1,5–2 procentenheter fler män än kvinnor tar ut allmän pension vid 61 års ålder. Konsekvensen av den föreslagna höjningen av den lägsta uttagsåldern blir därmed att fler män än kvinnor väntas skjuta upp sitt pensionsuttag. Det är dock förhållandevis få personer som tar ut pension vid 61 års ålder, men eftersom män har ett högre genomsnittligt intjänande till pensionssystemet kan förslaget leda till något större pensionskillnad mellan könen. Detta beror på en kombination av att det är fler män än kvinnor som påverkas och att männen troligen kommer att ha högre pensionsgrundande inkomst i frånvaro av pension vid 61 års ålder. Effekten kommer att vara liten och en motverkande faktor är att könskillnaderna i genomsnittlig inkomstgrundad pension har minskat från 50 procent 2003 till 29 procent 2017, i takt med att yngre generationer kvinnor har förvärvsarbetat i större utsträckning än tidigare generationer kvinnor. Skillnaden i pension har sin grund i ett ojämnt arbetsliv.

Jämställdhetsmyndigheten påpekar att det är svårt att förutse konsekvenserna av förslaget, exempelvis när det gäller kvinnors respektive mäns arbetsutbud. Myndigheten föreslår därför att en analys av jämställdhetseffekterna för olika grupper på arbetsmarknaden bör följa genomförandet. Denna uppfattning delas av regeringen.

7.2.7 Konsekvenser för arbetstagare och arbetsgivare

Arbetstagarna kommer inte längre ha möjlighet att ta ut inkomstgrundad ålderspension vid 61 års ålder vilket innebär en något minskad valfrihet i fråga om pensionstidpunkten. Det blir därmed mindre utrymme att själv välja om den längre fritiden som pensionär är värd den lägre konsumtionsnivå som ett tidigare pensionsuttag innebär.

Arbetsgivarna får ett högre arbetsutbud att ta del av vilket kan göra det enklare att rekrytera arbetskraft. Däremot väntas kostnaderna för sjuklön öka eftersom fler 61-åringar kommer att vara kvar i arbetskraften. Förslaget bedöms öka sjuklönekostnaden med cirka 35 miljoner kronor för

arbetsgivarna. Antalet sjukdagar per anställd är högre för anställda i kommuner och landsting än för staten och näringslivet vilket kan leda till att dessa sektorer får en högre ökning av sjuklönekostnaderna än övriga sektorer. *Företagarna* anger i sitt remissvar att promemorian grovt underskattar sjuklönekostnaderna för företagen och att den aggregerade summan av inrapporterade sjuklönekostnader uppgår till 21,5 miljarder kronor 2017. Kostnadsberäkningen för förslaget att höja den lägsta pensionsåldern från 61 till 62 år utgår från en estimerad sjuklönekostnad för 2020 för alla 61-åringar som uppgick till cirka 500 miljoner kronor. Denna bedöms öka med 7 procent vilket är den andel personer som tidigare tagit ut pension vid 61 års ålder. *Svensk försäkring* påpekar att arbetsgivarnas premier för den del som avser sjukförsäkring och premiebefrielseförsäkring kommer att stiga till följd av en högre genomsnittlig sjukfrånvaro hos försäkringskollektivet.

Regelrådet anser att arbetsgruppens redovisning av förslagets konsekvenser för berörda företag är bristfällig.

Att höja åldersgränsen för uttag av inkomstgrundad ålderspension från 61 till 62 år är en relativt liten förändring jämfört med de kommande åldershöjningarna som inträffar 2023 och 2026. Det handlar om 7–8 procent av de försäkrade i en årskull och många av dessa fortsätter att förvärvsarbeta och vara fortsatt anställda. Ökningen av sjuklönekostnaderna är många gånger mer belastande för mindre än för stora företag. Mot detta kan dock vägas att ett ökat arbetsutbud särskilt kan gynna små företag som har begränsade resurser att lägga på rekrytering.

7.2.8 EU-rätten och internationella åtaganden

Svenska ILO-kommittén anser att det finns anledning att fortsatt överväga och beakta de krav som följer av konvention (nr 128) om invaliditets-, ålders- och efterlevandeförmåner. Konventionen avser dock åldersgränsen 65 år. Regeringen anser därför att förslagen är förenliga med Sveriges internationella åtaganden enligt ratificerade ILO-konventioner och inte heller står i strid med EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna eller Europarådets sociala stadga.

7.3 Åldern för övergång från faktiskt uppkomna till demografiskt beräknade arvsvinster höjs från 60 till 61 år

Förslaget innebär att den ålder då den försäkrade tilldelas både demografiskt beräknade arvsvinster och faktiskt uppkomna arvsvinster höjs från 60 till 61 år. Den försäkrade får då ytterligare ett år med faktiskt uppkomna arvsvinster och ett år mindre med demografiskt beräknade arvsvinster. Detta har liten betydelse för storleken av pensionsbehållningen. Det som i stället avgör hur mycket arvsvinster som tilldelas är pensionsåldern eftersom arvsvinstilldelningen upphör vid uttag av inkomstpensionen. Arvs-vinstfaktorerna beror på mortalitet och den är högre ju äldre man är, därmed ökar även arvsvinstilldelningen med stigande ålder.

7.4 Åldersgränsen för förlängd arbetsskadelivränta höjs från 67 till 68 år

Förslaget innebär att åldersgränsen för rätten till arbetsskadelivränta för arbetsskador som inträffat efter 65-årsdagen höjs från 67 till 68 år 2020. Det kommer därmed att vara möjligt att få denna typ av arbetsskadelivränta i 3 år mot tidigare 2 år. Det är i dagsläget endast ett fåtal personer som får arbetsskadelivränta utbetald efter 65 års ålder. Förslaget har därmed små ekonomiska konsekvenser.

7.5 Åldersgränsen för SGI-skydd vid förlängd arbetsskadelivränta höjs från 67 till 68 år

Förslaget innebär att den nuvarande 67-årsgränsen för SGI-skydd vid förlängd arbetsskadelivränta höjs till 68 år 2020. Åldersgränsen samspelar med förmånen som beskrivs ovan i avsnitt 7.4 och bedöms därmed ha små ekonomiska konsekvenser.

7.6 Åldersgränsen för kommunala servicetjänster till äldre höjs från 67 till 68 år

Förslaget innebär att åldersgränsen för att tillhandahålla kommunala servicetjänster utan föregående behovsprövning höjs från 67 till 68 år från och med 2020. Höjningen av den aktuella åldersgränsen innebär i viss mån en inskränkning av den kommunala självstyrelsen.

Enligt 14 kap. 3 § regeringsformen bör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett inskränkningen.

Regeringen bedömer att den här aktuella inskränkningen är motiverad med hänsyn till det övergripande syftet att skapa förutsättningar för ett förlängt arbetsliv, långsiktigt hållbara pensioner och en stabil finansiering av den offentliga välfärden. Regeringen anser att inskränkningen av den kommunala självstyrelsen inte går utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som föranlett inskränkningen.

Ungefär två tredjedelar av Sveriges kommuner erbjuder någon form av servicetjänster. I en rapport från Vinnova⁹ framgår att 38 procent av de kommuner som tillhandahåller servicetjänster för äldre tillhandahåller dessa från 65 års ålder, 24 procent från 67 års ålder, 16 procent från 70 års ålder och 20 procent för dem som är 75 år eller äldre. Regeringens förslag påverkar därmed de 24 procent av kommunerna som har 67 år som åldersgräns. Det är svårt att uppskatta kostnaderna för kommunerna i och med att det inte finns någon samlad bild av utgifterna för servicetjänster.

⁹ Fixartjänster i Sveriges kommuner, kartläggning och samhällsekonomisk analys, VI 2013:09.

7.7.1 Pensionsmyndigheten

Förslagen bedöms medföra ökad administration och behov av viss systemutveckling eftersom Pensionsmyndighetens nuvarande it-system och webbtjänster är byggda utifrån att lägsta uttagsåldern är 61 år.

Allmänheten kommer att behöva informeras om den beräknade riktåldern och de ändrade åldersgränserna i pensionssystemet. Det leder till ett utvecklingsbehov av myndighetens prognosverktyg på pensionsmyndigheten.se och minPension.se som Pensionsmyndigheten finansierar till hälften. Det kommer också att krävas ytterligare kommunikationsinsatser för att sprida kännedom om förändringarna.

Antalet ansökningar om pension beräknas minska med ca 9 000 ärenden när pension inte längre kommer att beviljas från 61 års ålder. Denna besparing vägs emellertid upp av att fler blivande pensionärer förväntas kontakta Pensionsmyndigheten med frågor om tidpunkt för uttag, vilket kan leda till ökade kostnader för myndighetens kundservice. Även antalet omprövningsärenden väntas öka något.

7.7.2 Försäkringskassan

Uppskattningsvis ca 2 000 personer går i dag från sjukpenning till ålderspension före 65 års ålder och ca 500 gör det vid 61 års ålder. En höjning av lägsta åldern för uttag av ålderspension innebär därmed att fler personer kommer att stanna kvar längre i sjukförsäkringen vilket i sin tur sannolikt innebär något fler försäkringsärenden för Försäkringskassan att hantera. Även de höjda övre åldersgränserna för arbetsskadelivränta och SGI-skydd kan komma att medföra något fler försäkringsärenden. Förslagen kommer därutöver att kräva viss it-anpassning och uppdatering av informationsmaterial till allmänheten och interna dokument.

Regeringen bedömer emellertid att Försäkringskassans ökade administrationskostnader kan hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

7.7.3 Domstolarna

Som angetts ovan innebär förslagen att Försäkringskassan kommer att få ett något ökat antal försäkringsärenden att hantera. Sannolikt innebär detta i sin tur att måltillströmningen till domstolarna kommer att öka något.

Regeringen bedömer emellertid att en sådan mindre ökning bör kunna hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

8 Författningskommentar

8.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

2 kap.

1 §

En ny *femte strecksats* har införts som anger att det i kapitlet finns bestämmelser om riktålder för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.1.

10 a §

Paragrafen som är ny inför ett nytt begrepp i socialförsäkringsbalken, *riktålder för pension*, till vilket vissa förmåner och beräkningar ska knytas. Det är de förmåner och beräkningar som anger pensionsrelaterade åldersgränser som knyts till det nya begreppet. Riktåldern för pension ska anpassas till utvecklingen av medellivslängden i Sverige och kommer således att förändras över tid. Riktåldern ska beräknas för varje år, det innebär dock inte att riktåldern kommer att ändras vid varje beräkning.

Överväganden finns i avsnitt 5.1.

10 b §

Paragrafen som är ny reglerar hur riktåldern för pension ska beräknas. I *första stycket* anges att riktåldern ska räknas fram genom att det till bastalet 65 läggs $\frac{2}{3}$ av differensen mellan den vid 65 års ålder återstående medellivslängden för befolkningen i Sverige under femårsperioden närmast före det år riktåldern beräknas och motsvarande värde för jämförelseåret 1994.

I *andra stycket* anges att den framräknade riktåldern för pension ska avrundas till närmaste helår.

Överväganden finns i avsnitt 5.1.

10 c §

Paragrafen som är ny anger i *första stycket* att riktåldern för pension ska gälla för det sjätte året efter beräkningsåret. Riktåldern kommer således att beräknas för varje år men ska tillämpas först det sjätte året efter beräkningsåret. Det innebär att om riktåldern tidigare har beräknats till 67 år men vid beräkningen för t.ex. 2029 räknas fram till 68 år höjs riktåldern och därtill knutna åldersgränser automatiskt med ett år från och med 2035, dvs sex år efter beräkningsåret.

Bestämmelsen i *andra stycket* anger att när en gällande riktålder för pension ändras ska en åldersgräns som är knuten till den riktåldern som gällde före ändringen fortsätta att gälla för en försäkrad som före ändringen har uppnått en sådan åldersgräns. Det innebär t.ex. att om riktåldern höjs från 67 år till 68 år 2035 ska den som 2034 uppnått då gällande riktålder för pension eller en åldersgräns som knuten till riktåldern även fortsättningsvis anses ha uppnått denna åldersgräns. Det

finns inget krav på att den försäkrade ska ha ansökt om eller beviljats en förmån före höjningen av riktåldern för att omfattas av bestämmelsen. För den försäkrade räcker det med att uppnå en åldersgräns som är knuten till en gällande riktålder en gång.

Överväganden finns i avsnitt 5.1.

10 d §

Av paragrafen som är ny framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela närmare föreskrifter om riktåldern för pension med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen. Paragrafen är en upplysningsbestämmelse. Utöver vad som regleras i lagen kan ytterligare föreskrifter behövas, t.ex. för att reglera frågor som rör organisatoriska förhållanden, arbetsuppgifter och inre verksamhetsformer.

Överväganden finns i avsnitt 5.1.

26 kap.

22 b §

Ändringen i paragrafen innebär att bestämmelsens tidigare 67-årsgräns avseende skyddet för den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) vid utsträckt livränta höjs till 68 år. Den som får livränta till följd av arbetsskada som inträffat tidigast den månad den försäkrade fyllde 65 år har därmed skydd för sin SGI längst till och med månaden före den när han eller hon fyller 68 år. Ändringen är föranledd av de förslag som har lämnats i proposition 2018/19:91 Anställningsskyddet förlängs tills arbetstagaren fyllt 69 år.

Överväganden finns i avsnitt 5.4.

41 kap.

6 §

Ändringen i paragrafen innebär att bestämmelsens tidigare 67-årsgräns avseende den utsträckt rätten till livränta höjs till 68 år. En försäkrad som arbetar och råkar ut för en arbetsskada den månad han eller hon fyller 65 år eller senare kan därmed få livränta längst till och med månaden före den då han eller hon fyller 68 år. Ändringen är föranledd av de förslag som har lämnats i proposition 2018/19:91 Anställningsskyddet förlängs tills arbetstagaren fyllt 69 år.

Överväganden finns i avsnitt 5.4.

56 kap.

3 §

Ändringen i *första stycket* innebär att inkomstgrundad ålderspension inte längre kan lämnas från 61 år utan tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 62 år.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.

62 kap.

12 §

Ändringen i *första stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 60-årsgränser avseende fördelningen av arvsvinster höjs till 61 år. Ändringen

Prop. 2018/19:133 är en anpassning till höjningen från 61 till 62 år av den lägsta åldern för uttag av ålderspension. Det betyder att varje årskull även fortsättningsvis kommer att tilldelas dubbla arvsvinster endast vid ett tillfälle.

Överväganden finns i avsnitt 5.3.

13 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 60-årsgränser avseende fördelningen av arvsvinster höjs till 61 år. Ändringen är en anpassning till höjningen från 61 till 62 år av den lägsta åldern för uttag av ålderspension.

Överväganden finns i avsnitt 5.3.

15 §

Ändringen i *första stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 60-årsgränser höjs till 61 år vilket är en anpassning till höjningen från 61 till 62 år av den lägsta åldern för uttag av ålderspension.

Överväganden finns i avsnitt 5.3.

16 §

Ändringen i *första stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 60-årsgränser höjs till 61 år. Ändringen är en anpassning till höjningen från 61 till 62 år av den lägsta åldern för uttag av ålderspension.

Överväganden finns i avsnitt 5.3.

17 §

Ändringen i *första stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 60-årsgränser höjs till 61 år. Ändringen är en anpassning till höjningen från 61 till 62 år av den lägsta åldern för uttag av ålderspension.

Kopplingen mellan arvsvinstregleringen och de delningstal som ska användas när inkomstpensionen beräknas innebär att höjda åldersgränser för arvsvinsttilldelningen också kommer att påverka de delningstal som enligt 62 kap. 35 och 36 §§ socialförsäkringsbalken ska användas när den årliga inkomstpensionen beräknas.

Överväganden finns i avsnitt 5.3.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagen träder enligt bestämmelserna i *punkt 1* i kraft den 1 december 2019, detta för att underlätta för Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan att kunna fatta beslut om ersättning från och med den tidpunkt när lagen ska tillämpas första gången.

Av *punkt 2* framgår att lagen ska tillämpas första gången för förmåner som avser tid från och med den 1 januari 2020.

Enligt *punkt 3* ska äldre föreskrifter fortfarande gälla för den som uppnår respektive åldersgräns före den 1 januari 2020. Som exempel kan nämnas att den som fyller 61 år under 2019 och därmed har uppnått den rådande åldersgränsen för uttag av ålderspension ska ha fortsatt möjlighet att ta ut sin pension även efter det att åldersgränsen har höjts till 62 år 2020.

Överväganden finns i avsnitt 6.1.

8.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

Prop. 2018/19:133

2 kap.

7 §

Ändringen i paragrafens *första stycke* innebär att bestämmelsens tidigare 67-årsgräns avseende undantaget från individuell behovsprövning höjs till 68 år vilket är en anpassning till höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagen träder enligt bestämmelserna i *punkt 1* i kraft den 1 januari 2020.

Enligt *punkt 2* ska äldre föreskrifter fortfarande gälla för den som har fyllt 67 år före lagens ikraftträdande.

Överväganden finns i avsnitt 6.2.

Sammanfattning av promemorian Höjda åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem (Ds 2019:2)

I promemorian föreslås att ett nytt åldersbegrepp införs i socialförsäkringsbalken. Det nya åldersbegreppet ska benämnas riktålder för pension och ska fungera som ett riktmärke för de individuella pensionsbesluten. Riktåldern ska räknas upp med hänsyn till medellivslängdens utveckling. Riktåldern beräknas första gången 2020 och tillämpas från och med 2026. För att lagstiftarens avsikter ska vara tydliga och ge effekt föreslås att dagens åldersgränser i pensionssystemet och i angränsande trygghetssystem knyts till riktåldern.

Därutöver föreslås att åldersgränsen när inkomstgrundad ålderspension i form av inkomstpension och premiepension tidigast kan lämnas ska höjas i tre steg: År 2020 ska den höjas från 61 till 62 år, 2023 ska den höjas till 63 år. År 2026 ska den knytas till att vara tre år lägre än riktåldern för pension vilket innebär att åldersgränsen då bedöms bli 64 år.

Vidare föreslås att åldersgränsen när garantipension, bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd tidigast kan lämnas ska höjas från 65 till 66 år 2023. År 2026 ska åldersgränsen knytas till riktåldern för pension vilket innebär att åldersgränsen då bedöms bli 67 år. En undantagsbestämmelse föreslås införas som ger fortsatt rätt till garantipension från 65 års ålder i de fall den enskilde uppfyller ett särskilt förvärvsvillkor. Förvärvsvillkoret ska anses uppfyllt om den enskilde vid 65 års ålder under minst 44 år har haft pensionsgrundande inkomst som för vart och ett av åren har uppgått till lägst två inkomstbasbelopp.

De pensionsrelaterade åldersgränserna i socialförsäkringssystemet i övrigt och i arbetslöshetsförsäkringen, liksom åldersgränserna i etableringslagen, lagen om vissa kommunala befogenheter och i lagen om samhällsorientering för vissa nyanlända föreslås också anpassas till de höjda åldersgränserna i pensionssystemet.

I promemorian lämnas också förslag till anpassningar av åldersgränserna, bland annat för arbetsskadelivränta, med hänsyn till föreslagna höjningarna av las-åldern.

Promemorians lagförslag avseende förändringar med ikraftträdande december 2019 och januari 2020

Prop. 2018/19:133
Bilaga 2

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Häri genom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken dels att 2 kap. 1 §, 26 kap. 22 b §, 41 kap. 6 §, 56 kap. 3 § och 62 kap. 12, 13 och 15–17 §§, och rubrikerna närmast före 62 kap. 15 och 16 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 2 kap. 10 a–10 d §§, och närmast före 2 kap. 10 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §¹

I detta kapitel finns bestämmelser om

- socialförsäkringens administration, m.m. i 2 §,
- socialförsäkringens finansiering, m.m. i 3 och 4 §§,
- internationella förhållanden i 5 §,
- prisbasbelopp m.m. i 6–10 §§,
- riktålder för pension i 10 a–10 d §§, och
- definitioner och förklaringar i 11–17 §§.

Riktålder för pension

10 a §

Vissa förmåner och beräkningar som anges i denna balk ska knytas till en särskild ålder (riktålder för pension) som beräknas för varje år enligt bestämmelserna i 10 b §.

10 b §

Riktålder för pension räknas fram enligt följande.

Till bastalet 65 ska läggas 2/3 av differensen mellan
– den vid 65 års ålder återstående medellivslängden för befolkningen i Sverige under

¹ Senaste lydelse 2012:834

femårsperioden närmast före det år riktåldern beräknas och – motsvarande värde för jämförelseåret 1994.

Den framräknade riktåldern för pension ska avrundas till närmaste helår.

10 c §

Den beräknade riktåldern för pension ska gälla för det sjätte året efter beräkningsåret.

När en gällande riktålder för pension ändras ska en åldersgräns som är knuten till den riktåldern som gällde före ändringen fortsätta att gälla för en försäkrad som före ändringen har uppnått en sådan åldersgräns.

10 d §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om riktåldern för pension och dess beräkning.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

22 b §²

Om livränta har lämnats till följd av arbetsskada som inträffat tidigast den månad då den försäkrade fyllde 65 år, gäller det som föreskrivs i 22 a § första stycket längst till och med månaden före den när den försäkrade fyller 67 år.

Om livränta har lämnats till följd av arbetsskada som inträffat tidigast den månad då den försäkrade fyllde 65 år, gäller det som föreskrivs i 22 a § första stycket längst till och med månaden före den när den försäkrade fyller 68 år.

41 kap.

6 §

Livränta lämnas längst till och med månaden före den då den försäkrade fyller 67 år, om
– skadan inträffar den månad då den försäkrade fyller 65 år eller senare, och

Livränta lämnas längst till och med månaden före den då den försäkrade fyller 68 år, om
– skadan inträffar den månad då den försäkrade fyller 65 år eller senare, och

– en sjukpenninggrundande inkomst kan fastställas för den försäkrade enligt 25 kap. 3 §.

Prop. 2018/19:133
Bilaga 2

56 kap.

3 §

Inkomstgrundad ålderspension lämnas tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 61 år.	Inkomstgrundad ålderspension lämnas tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 62 år.
---	---

För garantipension finns särskilda bestämmelser om förmånstid i 66 och 67 kap.

62 kap.

12 §

Arvsvinster efter personer som avlidit före det år de skulle ha fyllt 60 år ska fördelas för året efter dödsfallsåret. Arvsvinster efter personer som avlidit det år de fyllt eller skulle ha fyllt 60 år eller senare ska fördelas för dödsfallsåret.	Arvsvinster efter personer som avlidit före det år de skulle ha fyllt 61 år ska fördelas för året efter dödsfallsåret. Arvsvinster efter personer som avlidit det år de fyllt eller skulle ha fyllt 61 år eller senare ska fördelas för dödsfallsåret.
--	--

Vid fördelningen ska det bortses från kvarlevandes pensionsbehållning som härrör från pensionsrätt för året för dödsfallen och därefter.

13 §

Fördelningen av arvsvinster ska först göras efter personer som avlidit före det år de skulle ha fyllt 60 år. När den fördelningen skett och pensionsrätt för året före det år fördelningen avser har fastställts, ska arvs-vinster efter personer som har avlidit det år de fyllt eller skulle ha fyllt 60 år eller avlidit senare fördelas.	Fördelningen av arvsvinster ska först göras efter personer som avlidit före det år de skulle ha fyllt 61 år. När den fördelningen skett och pensionsrätt för året före det år fördelningen avser har fastställts, ska arvs-vinster efter personer som har avlidit det år de fyllt eller skulle ha fyllt 61 år eller avlidit senare fördelas.
--	--

Arvsvinstfaktorer vid dödsfall efter 16 års ålder men före 60 års ålder

Arvsvinstfaktorer vid dödsfall efter 16 års ålder men före 61 års ålder

15 §

Arvsvinstfaktorer som avser fördelning av pensionsbehållningar efter personer som har avlidit efter det år då de har fyllt 16 år, men före det år de skulle ha fyllt 60 år, ska grundas på kvoten mellan	Arvsvinstfaktorer som avser fördelning av pensionsbehållningar efter personer som har avlidit efter det år då de har fyllt 16 år, men före det år de skulle ha fyllt 61 år, ska grundas på kvoten mellan
--	--

– summan av pensionsbehållningarna för personer som har avlidit under året före det år omräkningen avser och

– summan av pensionsbehållningarna för de personer i samma ålder som levde vid utgången av samma år.

När pensionsbehållningarna bestäms ska det bortses från förändringar efter den 1 december det år fördelningen avser.

Arvsvinstfaktorer vid dödsfall efter 60 års ålder *Arvsvinstfaktorer vid dödsfall efter 61 års ålder*

16 §³

Arvsvinstfaktorer som avser fördelning av pensionsbehållningar efter personer som har avlidit det år de fyllt eller skulle ha fyllt 60 år eller senare ska grundas på kvoten mellan

Arvsvinstfaktorer som avser fördelning av pensionsbehållningar efter personer som har avlidit det år de fyllt eller skulle ha fyllt 61 år eller senare ska grundas på kvoten mellan

– det beräknade antalet personer som har avlidit det år de uppnått eller skulle ha uppnått samma ålder som den person som beräkningen ska göras för och

– det beräknade antalet kvarlevande personer i samma ålder.

17 §

För en försäkrad som inte har fyllt 65 år ska beräkningen enligt 16 § göras med ledning av officiell statistik över livslängden hos befolkningen i Sverige under femårsperioden närmast före det år personen uppnådde 60 års ålder.

För en försäkrad som inte har fyllt 65 år ska beräkningen enligt 16 § göras med ledning av officiell statistik över livslängden hos befolkningen i Sverige under femårsperioden närmast före det år personen uppnådde 61 års ålder.

Från och med det år den som avses i första stycket fyller 65 år ska beräkningen enligt 16 § göras med ledning av statistiken för femårsperioden närmast före det år personen uppnådde 64 års ålder.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 december 2019.
 2. Lagen tillämpas första gången för förmåner som avser tid från och med den 1 januari 2020.
 3. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för den som uppnår respektive åldersgräns före den 1 januari 2020.

Förslag till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 7 § lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

7 §

Kommuner får utan föregående individuell behovsprövning tillhandahålla servicetjänster åt personer som fyllt 67 år.	Kommuner får utan föregående individuell behovsprövning tillhandahålla servicetjänster åt personer som fyllt 68 år.
---	---

Med servicetjänster avses tjänster som är avsedda att förebygga skador, olycksfall eller ohälsa och som inte utgör personlig omvårdnad.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2020.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för den som har fyllt 67 år före lagens ikraftträdande.

Förteckning över remissinstanserna

Remissinstanser som har yttrat sig

AFA Försäkring, Almega, AMF Pension, Arbetsdomstolen, Arbetsförmedlingen, Arbetsgivaralliansen, Arbetsgivarförbundet för ideella organisationer (Idea), Arbetsgivarföreningen KFO, Arbetsgivarverket, Arbetsmiljöverket, Arjeplogs kommun, Centrala studiestödsnämnden, Datainspektionen, Delaktighet, Handlingskraft, Rörelsefrihet (DHR), Diskrimineringsombudsmannen, Domstolsverket, Dorotea kommun, Ekonomistyrningsverket, Eskilstuna kommun, Eslövs kommun, Folkhälsomyndigheten, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte), Företagarförbundet, Företagarna, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Stockholm, Gotlands kommun, Göteborgs kommun, Halmstads kommun, Huddinge kommun, Independent Living Institute (ILI), Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen Inspektionen för socialförsäkringen (ISF), Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Justitiekanslern, Jämställdhetsmyndigheten, Jönköpings kommun, Kammarrätten i Stockholm, Karolinska institutet, Konjunkturinstitutet, Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS), Konstnärsnämnden, Landsorganisationen (LO), Landstinget i Dalarna län, Landstinget i Skåne län, Landstinget i Stockholms län, Landstinget i Västerbottens län, Landstinget i Västra Götalands län, Lessebo kommun, LO/TCO Rättsskydd, Luleå kommun, Lunds universitet, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen Skåne, Malmö kommun, Medlingsinstitutet, Mittuniversitetet, Motala kommun, Myndigheten för delaktighet (MFD), Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Offentliganställdas förhandlingsråd, Pensionsmyndigheten, Pensionärernas riksorganisation (PRO), Förhandlings- och samverkansrådet PTK, Regelrådet, Riksdagens ombudsmän, JO, Riksförbundet PensionärsGemenskap, SACO Studentråd, Skatteverket, SKPF Pensionärerna, Socialstyrelsen, SPF seniorerna, Statens tjänstepensionsverk (SPV), Statistiska centralbyrån (SCB), Statskontoret, Svensk försäkring, Svensk Scenkonst, Svenska ILO kommittén, Svenskt Näringsliv, Sveriges förenade studentkårer, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges läkarförbund, Tillväxtverket, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Tjörns kommun, Umeå universitet, Verket för innovationssystem (Vinnova), Växjö kommun

Remissinstanser som har avstått från att svara

Arvika kommun, Collectum, Enköpings kommun, Faluns kommun, Finska Pensionärernas Riksförbund i Sverige, Fora, Funktionsrätt Sverige, Förvaltningsrätten i Malmö, Haparanda kommun, Institutet för framtidsstudier, Karlstads kommun, Kommunal, KPA, Kumla kommun, Landstinget i Jämtlands län, Lantbrukarnas Riksförbund, Ludvika kommun, Myndigheten för arbetsmiljökunskap (Mynak), Myndigheten för tillväxtanalys, Myndigheten för vård-och omsorganalys, Nyköpings kommun, Oskarshamns kommun, Riksrevisionen, Smittskyddsläkarföreningen, SPP, Sundsvalls kommun, Sverigefinska Pensionärer (RSE),

Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Sveriges Företags-
hälsor, Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU), Umeå kommun, Vård-
företagarna Almega, Åre kommun, Älvsbyns kommun, Örnsköldsviks
kommun, Östersunds kommun

Prop. 2018/19:133
Bilaga 3

Övriga som har yttrat sig

DIK, Fackförbundet ST, Lärarnas Riksförbund, Personskadeförbundet
RTP, SRAT, Sveriges Kvinnolobby, Sveriges Ingenjörer, Vårdförbundet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 23 maj 2019

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Lövin, Y Johansson, M Johansson, Baylan, Hultqvist, Andersson, Bolund, Damberg, Strandhäll, Linde, Ekström, Dahlgren, Nilsson, Ernkran, Lindhagen, Lind

Föredragande: statsrådet Annika Strandhäll

Regeringen beslutar proposition En riktålder för höjda pensioner och följsamhet till ett längre liv